

ΑΠΟΘΗΚΗ

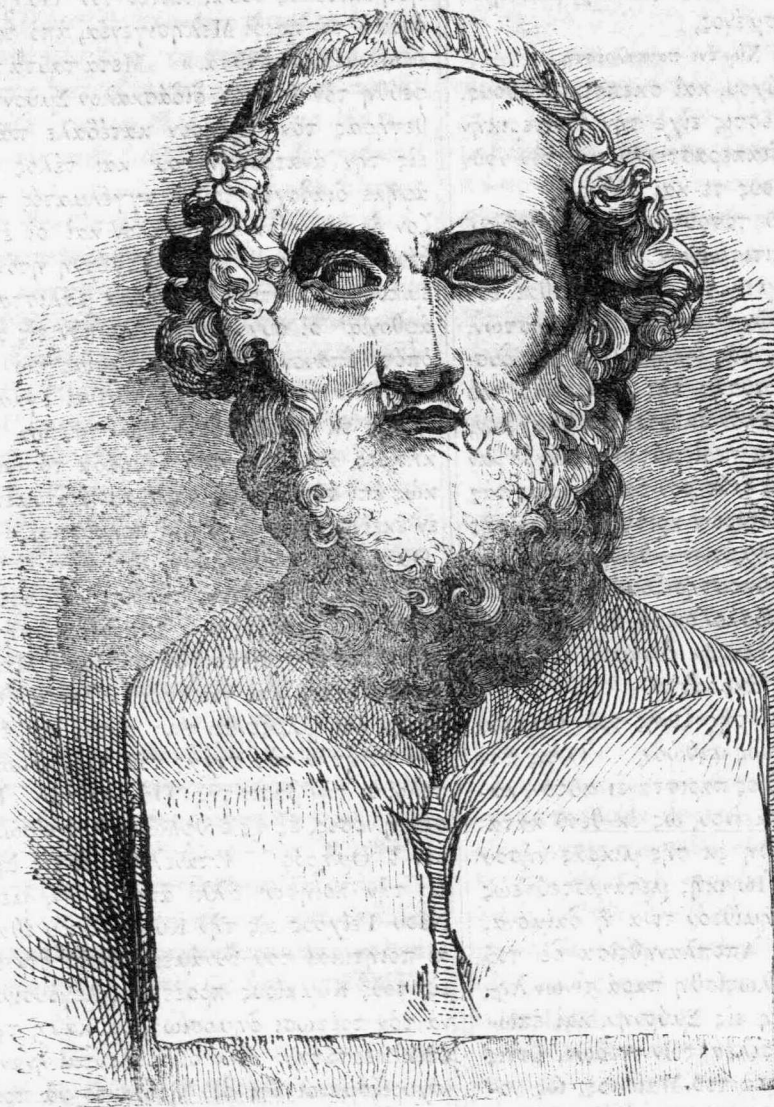
ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 1843.

[ΑΡΙΘ. 81.]

ΟΜΗΡΟΣ.

Ἡ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗΣ αὐτὴ κεφαλὴ παριστάνει κατ' ἰδέαν τὸν Ὅμηρον, τὸν κορυφαῖον τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τοιοῦτον, ὁποῖον ἡ μεγαλοφυΐα τῶν Ἑλλήνων συνέλαβεν αὐτὸν ὅτι ὑπῆρξε κατὰ τὴν μορφήν καὶ τοὺς χαρακτήρας. Ἐχαράχθη δὲ ἀπὸ πα-

9 ζ.

λαιᾶς τινὸς προτομῆς ἐξαισίου καλλιτεχνίας, περιεχομένης ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖῳ. Μόλις εἶναι χρεῖα νὰ εἴπωμεν ὅτι κυρίως εἰκὼν τοῦ Ὁμήρου δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη· καθότι ἔζησε πολὺν χρόνον πρὶν εὑρεθῆ ἡ τέχνη τοῦ μιμείσθαι τοὺς χαρακτήρας τῶν

ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καθὼς εὐρίσκομεν εἰς τὴν γλυπτικὴν τῶν Ἑλλήνων εἶδος τι προσώπου τακτικῶς ἀποδιδόμενον εἰς τὰς ἐθνικὰς θεότητας, ὥστε μικρὰ ἢ οὐδεμία ἀμφιβολία ἐμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐὰν ἀγαλμά τι ἐνοηθῆται ὡς παραστατικὸν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ θεοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Διονύσου, τῆς Ἀθηνᾶς ἢ τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἡρακλέους ἢ τοῦ Θησέως, ὡσαύτως εἶναι ἀνεγνωρισμένον τι πρόσωπον—πόσον ἀρχαῖον δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν—ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ὀμηρον, τὸν ἀρχαιότατον καὶ ἐντιμώτατον τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν.

Ἡ προτομή παριστάνει αὐτὸν εἰς τὸν χαρακτήρα, ἐν ᾧ εἶναι μᾶλλον ἐγνωσμένος,

Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνι παιπαλοέσση, μετὰ τοῦ ἐπηρμένου, ἡσύχου, καὶ σκεπτικοῦ ἤθους, τοῦ ἀνήκοντος εἰς ἀνδρά, ὅστις εἶχε τὴν ἐσωτερικὴν δρασιν τόσον εὐκρινῆ καὶ διαπεραστικὴν, καὶ τὸν νοῦν πλήρη ἀπὸ εἰκόνας κάλλους τε καὶ ὕψους.

Περιγραφή τις ποιητοῦ τοσοῦτον πεφημισμένου, καὶ ὑφ' ὅλων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν τοσοῦτον ἀναγνωστικῶν, ἐλπίζομεν ὅτι θέλει εἶσθαι εὐπρόσδεκτος εἰς πολλοὺς τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, ἐξ ὧν τινὲς ἀγνοοῦν ἴσως τὰς ἀμφιβολίας καὶ δυσκολίας, αἵτινες καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς του διηγήθησαν. Θέλομεν λοιπὸν ἐκθέσει διὰ βραχέων, πρῶτον ὅσα πατροπαράδοτα περὶ αὐτοῦ κατέγραψαν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς· καὶ δευτέρον τὰς θεωρίας τὰς προταθείσας ὑπὸ τινῶν νεωτέρων κριτικῶν περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων—θεωρίας ἐκπληκτικὰς τῶν ὄντων, καὶ ὅμως ὑποστηριζόμενας δι' ἐπιχειρημάτων, ἅτινα εἶναι δύσκολον νὰ ἀναιρέσῃ τις, μολοντί δὲν ἔχουν ἴσως ἰκανὴν δύναμιν, ὥστε νὰ πληροφρήσωσιν ἀκούσιον ἀκροατὴν.

Περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ὀμήρου ἱστορήθησαν πολλὰ προδήλως μυθώδη. Ὁ εἰς τὸν Πλούταρχον ἀποδιδόμενος βίος παριστάνει αὐτὸν, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, ὡς ἐκ θεοῦ καταγόμενον. Ἡ Κριθηΐς, κόρη ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου Ἴου, περὶ τὸν χρόνον τῆς Ἰωνικῆς μεταναστεύσεως (π. Χ. 1044) ἠρωτεύθη ἡμίθεόν τινα ἢ δαίμονα, θεράποντα τῶν μουσῶν. Ἀποπλανηθεῖσα δὲ τοῦ οἴκου τῆς ἐν αἰσχύνῃ, ἠχμαλωτίσθη παρὰ τινῶν ληστῶν ἢ πειρατῶν, μετεφέρθη εἰς Σμύρνην, καὶ ἐπωλήθη εἰς τὸν Μαίωνα, βασιλέα τῶν Λυδῶν, ὅστις ἐνυμφεύθη αὐτήν. Τὸ ὄνομα τοῦ Μαίωνος, ὡς νομιζόμενον πατὴρ αὐτοῦ, ἀπαντᾷται καὶ εἰς ἄλλους βίους τοῦ Ὀμήρου—ὅθεν καὶ καλεῖται Μαιωνίδης. Ἡ Κριθηΐς ἐγέννησε τὸν Ὀμηρον πλησίον τῆς Σμύρνης ἐπὶ τῶν ὄθων τοῦ Μέλητος—ἐξ οὗ τὸ ἐπίθετον Μελησιγενής. Κατὰ τὸν βίον τοῦ Ὀμήρου, τὸν γεγραμμένον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἡροδότου, ὁ ποιητὴς

ἦτον ἕγγονος τοῦ Μελανώπου, Ἀθηναίου κατοικοῦντος εἰς τὴν Κύμην τῆς Αἰολίας, ἢ θυγάτηρ τοῦ ὁποίου Κριθηΐς, ὄρφανὴ μείνασα ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν γονέων, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα πρὶν ἢ ἐμβῆ εἰς τακτικὸν γάμον. Ὁ κηδεμὼν αὐτῆς Κλεάναξ, ἀγανακτῶν διὰ τὴν συμφορὰν, ἐφρόντισε νὰ σκεπάσῃ τὴν αἰσχύνῃν, ἀποστείλας τὴν ἔγκυον κόρην εἰς τὴν Σμύρνην, ἣτις ἐκτίζετο ἀκόμη κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὸν Αἰολικὸν μυχόν. Ἐνταῦθα, « χρόνου προϊόντος, ἐξελλοῦσα ἢ Κριθηΐς, μετ' ἄλλων γυναικῶν, πρὸς ἐορτὴν τινα ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Μέλητα, ἦδη ἐπίτοκος οὔσα, τίκει τὸν Ὀμηρον καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδί Μελησιγενέα, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐπωνυμίαν λαβοῦσα.» Μετὰ ταῦτα ἢ Κριθηΐς ἐνυμφεύθη τὸν Φήμιον, διδάσκαλον Σμυρναῖον, ὅστις υἱοθετήσας τὸν Ὀμηρον κατέβαλε πᾶσαν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀνατροφὴν του· καὶ τέλος ἀποβιώσας τὸν ἀφήκε διάδοχον τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἐθαύμαζον δὲ τὸν νέον διδάσκαλον καὶ οἱ ἐγχώριοι καὶ οἱ ξένοι· διότι καὶ τότε ἢ Σμύρνη ἦτον, ὡς σήμερον, ἐμπορικὸν κέντρον, ἐξάγουσα μάλιστα γεννήματα ἐν ἀφρονίᾳ· οἱ συχνάζοντες λοιπὸν εἰς αὐτὴν ἐμποροὶ, ὅποτε ἔπαυον ἀπὸ τὰς ἐργασίας των, διέτριβον τὸν καιρὸν « παρὰ τῷ Μελησιγενεῖ ἐγκαθίζοντες.»

Εἷς ἐκ τῶν κερδοσκοπῶν τούτων, « Μέντης ναύκληρος, ἀπὸ τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπεπλευκῶς ἐπὶ σίτον, ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ πολυίστωρ,» κατέπεισε τὸν Ὀμηρον νὰ συμπλεύσῃ μετ' αὐτοῦ. Ἀφοῦ δ' ἐπεσκέφθησαν διαφόρους τόπους, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μέρη τῆς Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας, ὑπῆγαν εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅπου περιεποιήθη αὐτοὺς ὁ Μέντωρ, ἀνὴρ εὐκατάστατος, καὶ γνωστὸς μάλιστα διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ φιλοξενίαν του· οὗτος καὶ ἐξιστόρησεν εἰς τὸν ποιητὴν τὰς τύχας τοῦ Ὀδυσσεύς, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τῆς Ὀδυσσεΐας. Ἐνταῦθα ἤρχισεν ἡ νόσος, ἐξ ἧς ἐτυφλώθη ἢ ἀμέσως ἢ μετὰ καιρὸν ὁ Ὀμηρος. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Σμύρνην, ἐδόθη εἰς τὴν ποίησιν· ἀλλ' ἄπορος ὢν, μετέβη διὰ τοῦ Νέου Τείχους εἰς τὴν Κύμην, ὅπου θαυμάζοντο μὲν αἱ ποιητικαὶ του δυνάμεις, ἀλλὰ δὲν ἀντημείβοντο· εἰς τοὺς Κυμαίους προσέειπε, λέγουσιν, — ἂν ἤθελον νὰ τὸν τρέφωσι δημοσίως, νὰ κάμῃ τὴν πόλιν τὴν ἐπικλεεστάτην· ἀλλ' οἱ βουλευταὶ ἠγαντιώθησαν, δι᾽ ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ τρέφωσιν ὅλους τοὺς Ὀμήρους, (καλοῦντες οὕτω τοὺς τυφλοὺς)· ὅθεν καὶ ἐπεκράτησε νὰ καλεῖται Ὀμηρος ὁ πρότερον Μελησιγενής. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐπέρασεν εἰς τὴν Φώκαιαν, ὅπου διδάσκαλός τις, τὸνομα Θεστορίδης, κατανοήσας τὸ κάλλος καὶ ὕψος τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως, ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν νὰ τὸν τρέφῃ

καὶ νὰ τὸν περιποιῆται, ἐὰν ἤθελε τὸν συγχωρήσει νὰ ἀντιγράψῃ τὰ ποιήματά του· ἀλλ' ὁ ἄπιστος οὗτος φίλος, ἅμα ἔλαβεν ἀντίγραφα τῶν ποιημάτων, μετέβη εἰς τὴν Χίον, ὅπου, ἐπιδεικνύμενος αὐτὰ ὡς ἰδιά του προϊόντα, ἠξιώθη μεγάλου ἐπαίνου καὶ πολλοῦ κέρδους. Τούτο μαθὼν ἀκολούθως ὁ Ὀμηρος παρὰ τινῶν Χίων ἐμπόρων, οἵτινες ἤκουσαν αὐτὸν εἰς τὴν Φώκαιαν, μετέβη διὰ τῆς Ἐρυθραίας γῆς εἰς τὴν Χίον, κατοικήσας πρῶτον εἰς τὴν Βολισσόν, ὅπου ἐποίησε τὴν Βατραχομουμαχίαν καὶ τινὰ ἄλλα πονήματα, τὰ λεγόμενα παίγνια αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης, μόλις ἀκούσας τὴν παρουσίαν του, ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Χίου· ὁ δὲ Ὀμηρος, μεταβάς ἐκ τῆς Βολισσοῦ εἰς τὴν πόλιν Χίον, ἐσύστησε διδασκαλεῖον, καὶ τὰ μέγιστα θαυμαζόμενος, συνέλεξεν ἰκανὸν βίον, καὶ ἐνυμφεύθη γυναῖκα, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο θυγατέρας. Καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα δὲ χρόνους ὑπῆρχεν εἰς τὴν Χίον οἰκογένεια Ὀμηριδῶν, οἵτινες ἀντεποιοῦντο ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' οἵτινες θεωροῦνται μᾶλλον ὡς ἔταιρεία αἰοιδῶν, ποιητῶν καὶ αὐτῶν, καταγινομένων εἰς τὸ ἀπαγγέλλειν τὰ Ὀμηρικὰ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ποιήματα, διατηρούμενα καὶ μεταδιδόμενα διὰ τῆς μνήμης ἐκ πατρὸς εἰς υἱόν. Λέγεται περιπλέον ὅτι ἀπέθανεν εἰς τὴν νῆσον Ἴον, ἐνῶ ἔπλεεν ἐκ τῆς Χίου εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ ἐξιστόρησις αὕτη δὲν περιέχει μὲν τίποτε προδήλως μυθώδες ἢ πλαστὸν, ἐξαιρέσει τῶν περὶ ἀντιγραφῆς λεγομένων,* (διότι ἢ τέχνη τοῦ γράφειν, καὶ ἂν ἐγνωρίζετο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, τὸ ὅποιον ἀρνοῦνται τινὲς, δὲν ἦτον ὅμως ἀκόμη ἀρκετὰ κοινὴ), ἀλλ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν παραδεχθῶμεν ὡς ἱστορικῶς ἀξιόπιστον, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἱστορικὴ ἀπόδειξις ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ τὸ βιβλίον, ἐξ οὗ ἐλήφθη, εἶναι ὁμολογουμένως νόθον. Ἄλλοι συγγραφεῖς, διὰ νὰ κάμωσι τὸ διήγημα παθητικώτερον καὶ θαυμασιώτερον, προσέθησαν διαφόρους περιστάσεις περὶ τῶν πλανῶν τοῦ Ὀμήρου, καὶ παρέστησαν αὐτὸν περιόδουσα εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ποριζόμενον τὰ πρὸς ζῶν δια τῶν ἀσμάτων αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ τούτων μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ τὸ κλέος τοῦ ποιητοῦ ἐκορυφώθη, διεφιλονείκουν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ ὅτι ἐγέννησεν αὐτὸν, ὡς δηλοῖ τὸ ἐφεξῆς ἐπίγραμμα—

* Φαίνεται προσέτι παράδοξον ὅτι ὁ Ὀμηρος, ἐκπλεύσας ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας γῆς, ἀπεβιβάσθη οὐ μακρὰν τῆς κόμης Πίτινος (τὸνομα σώζεται μέχρι τῆς σήμερον) ὅθεν μετέβη εἰς τὴν γειτονεύουσαν Βολισσόν, κειμένην εἰς τὴν βορειοδυτικὴν πλευρὰν τῆς νήσου. Κατὰ φυσικὸν λόγον ἔπρεπε ν' ἀποβῆ εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, ὅπου ἐκεῖτο καὶ ἡ πόλις Χίος. Ὅτι δὲ ὁ τυφλὸς Ὀμηρος πλανώμενος εἰς τοὺς δυσβάτους ἐκείνους τόπους ἐβασεν ἀσφαλῆς εἰς τὴν κόμην Πίτιν ἀνευ ὁδηγοῦ τινος, φαίνεται ἀπίστευτον. Ἡροδ. περὶ τῆς τοῦ Ὀμήρου Γενέσεως καὶ Βιοτῆς, 19-26.

Ἐπεὶ πόλεις μάρναντο σοφὴν διὰ ῥίξαν Ὀμήρου, Σμύρνα, Χίος, Κολοφῶν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθήναι.

Καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἰδιοποιήθησαν τὴν αὐτὴν τιμὴν, ἢ Ῥόδος, ἢ Σαλαμίς, ἢ Ἴος, κλπ.

Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Ὀμήρου δὲν γνωστοποιοῦσι τι τὰ ἰδιά του συγγράμματα. Ἐκ τῶν ἀφορώντων τὴν προσωπικὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ οὐδὲν ἐπιστηρίζεται εἰς ἀπόδειξιν ὀπωσοῦν ἱστορικὴν. Ἀκόμη καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἔζη, εἶναι ἀβέβαιος. Ὁ Ἡρόδοτος θέτει αὐτὸν 400 ἔτη πρὸ ἑαυτοῦ, τούτο δὲ συμφωνεῖ μὲ τοὺς κοινῶς παραδεδεγμένους ὑπολογισμοὺς, οἵτινες προσδιορίζουσι τὴν ἀκμὴν τοῦ ποιητοῦ σχεδὸν 300 ἔτη μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ περὶ τὰ 900 πρὸ Χριστοῦ. Τὸ βᾶρος τῆς ὑπαρχούσης ἀποδείξεως πιθανολογεῖ ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σμύρνη, καὶ ὅτι κατήγετο ἀπὸ Ἴωνας· κατὰ συνέπειαν δὲ ὅτι ἦτο μεταγενέστερος τοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν μεγάλου κινήματος τῶν Ἑλλήνων, κοινῶς καλουμένου τῆς Ἰωνικῆς μεταναστεύσεως, ἣτις λέγεται ὅτι συνέβη 1044 π. Χ. Πᾶν ἄλλο μερικώτερος περὶ τοῦ Ὀμήρου ἱστορούμενον εἶναι ἢ μυθώδης διήγησις ἢ ἔμμεσον καὶ ἀμφίβολον πόρισμα ἐκ τῶν εἰς τὰ ποιήματά του περιεχομένων. Ἀκόμη δὲ καὶ αὐτῶν ἡ ἱστορία εἶναι πολλὰ σκοτεινὴ. Τὸ πρῶτον ἐγνωσμένον εἶναι ὅτι Λυκούργος, ὁ τῆς Σπάρτης περιβόητος νομοθέτης, 880 π. Χ., ἤκουσεν αὐτὰ ἐν Ἀσίᾳ, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἔβρουον ἀπὸ ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν κανόνων, συμπάρελαβεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ δεύτερον ἱστορούμενον εἶναι ὅτι περὶ τὰ 600 π. Χ. Σόλων, ὁ περίφημος Ἀθηναῖος νομοθέτης, διέταξε τοὺς Ῥαψωδοῦς (περὶ ὧν θέλομεν λαλήσει μετ' ὀλίγον) ὅποτε συνηγωνίζοντο ὑπὲρ τοῦ βραβεῖου εἰς τὰ Παναθήναια, νὰ μὴ ἀπαγγέλλωσιν ἀεσπασμένα τεμάχια ἀδιακρίτως, ἀλλὰ νὰ προχωρῶσιν ἐν τάξει, καὶ ν' ἀρχίζῃ ὁ εἰς ὅπου ὁ ἄλλος ἔπαυε. Τὸ τρίτον εἶναι ὅτι ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταετηρίδα ὑστερώτερον, Πεισίστρατος ὁ Ἀθηναῖος, ἢ ἕνας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, συνήγαγε καὶ διέταξεν εἰς τὴν παρούσαν μορφήν των τὰ διεσκορπισμένα κλάσματα τῶν Ῥαψωδιῶν τοῦ Ὀμήρου. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου ἐμποροῦμεν νὰ στοχαζώμεθα τὸν Ὀμηρον ὡς γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καθὼς σήμερον ἔχομεν αὐτόν.

Ἐξαιρέσει τῶν πονημάτων τοῦ Ἡσιόδου, ὅστις παρὰ τινῶν μὲν λογίζεται πρεσβύτερος, παρ' ἄλλων δὲ σύγχρονος, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πλείστων νεώτερος τοῦ Ὀμήρου, καὶ ἴσως ἐνός ἢ δύο ὕμνων, κἀνὲν ἀπὸ τὰ σωζόμενα Ἑλληνικὰ ποιήματα οὐδὲ πλησιάζει κἀν εἰς τὴν ἀρχαιότητα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας. Κατόπιν ὅμως τοῦ Ὀμήρου ἤκμασαν οἱ Κυκλικοὶ ποιηταί, οὕτω λεγόμενοι διότι συναπῆρτιζόν ὄλον τὸν

κύκλον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, διηγούμενοι τὰς τύχας τῶν ἐνασχοληθέντων εἰς αὐτὸν διαφόρων ἡρώων. Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων δὲν μένουσιν εἰμὴ ὀλίγα τινὰ κλάσματα. Πρέπει λοιπὸν νὰ θεωρῶμεν αὐτὰ ὡς πολὺ κατώτερα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, τῶν δύο ἀριστουργημάτων, ἅτινα ἐκ τοῦ ἀρχαιστάτου χρόνου ἦσαν ἡ χαρὰ καὶ τὸ καύχημα τῶν Ἑλλήνων. Ταῦτα ἐδιδάσκοντο εἰς τὰς σχολὰς, ἐφάλλοντο ἢ ἀπήγγελλοντο εἰς συναναστροφάς, καὶ ἐπανελαμβάνοντο εἰς δημοσίους ἀγῶνας πρὸς τέρψιν πολυπληθῶν ἀκροατηρίων. Ὅθεν ἡ ἀπαγγελία αὐτῶν ἦτον ἡ ἐνασχόλησις τάξεως ἀνθρώπων λεγομένων Ῥαψωδῶν, (ἐκ τοῦ ῥάπτω καὶ ὠδή), οἵτινες, ὡς περιγράφονται ὑπὸ τινος τῶν νεωτέρων, «ἐφάλλον ἢ ἀπήγγελλον εἰς τὰς τραπέζας τῶν ἡγεμόνων καὶ εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις ποιήματα, συντεθειμένα, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑφ' ἐαυτῶν. Ἀπῆλθον δὲ μεγίστην ὑπόληψιν, καὶ μάλιστα σεβασμὸν, ἐξαιρέτως εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας ἐποχάς. Τότε αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι φύλακες τῆς θρησκείας, τῶν ἠθικῶν παραγγελμάτων, καὶ τῶν πεπαλαιωμένων καὶ προσφιλῶν μυθιστορικῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ μεθ' οὗ κατώκουν. Μολονότι ὀλίγα τέχνη κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διεκρίνοντο ὡς ὑπὸ τάξεων ἰδιαιτέρων καλλιεργούμεναι, ὁ αἰοδὸς εἶχεν ἰδίον του ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἐλογίζετο σεβασμιώτερον παντὸς ἄλλου. Εἴτε σταθερῶς ἐν μεγαλοπόλει τινὶ διατρίβων, εἴτε εἰς διαφόρους πολιτείας περιοδεύων, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνώτερον ἢ, ἐλάμβανεν ὑποδοχὴν εὐμενεστάτην εἰς τὰ συμπόσια τῶν βασιλέων, καὶ τιμὴν καὶ σέβας ὡς ὁ παρὰ τῶν θεῶν εὐνοούμενος. Περιεφέρετο ὡς ὁ ταμίας τῶν ἀρχαίων καὶ ἀγαπητῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ καὶ πρέπει νὰ ἠκούετο μεθ' ἡδονῆς ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ἀνεθυμίζοντο ὑπ' αὐτοῦ τὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ ἀνεκαίνιζον τὰς εὐδαιμονεστέρας ἡμέρας τῶν ἀκροαζόμενων τὰς ὠδὰς του.»

Ἄοιδοι τῆς κλάσεως ταύτης, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ὀδύσειαν, ἐτιμῶντο τὰ μέγιστα καθ' ὃν χρόνον ἐγράφθησαν τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα. Τοιοῦτοι ἄνδρες, διὰ σταθερᾶς γυμνάσεως, ἀπέκταν θαυμαστὴν εὐκολίαν καὶ δύναμιν τοῦ μνημονικοῦ. Φαίνεται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ὅτι δὲν ἦτο σπάνιον νὰ γνωρίζῃ Ἀθηναῖος ἐκ στήθους ὅλην τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν ὅσοι δ' εἶχον ἔργον τὴν ἀπαγγελίαν, εἶναι φυσικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι διεφύλαττον εἰς τὴν μνήμην πολὺ περισσοτέρας ποιητικᾶς γνώσεως. Τοῦτο θέλει τῶνόντι μᾶς φανῆν ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτον, ὁπότεν στοχασθῶμεν πόσα δράματα οἱ σημερινοὶ τῶν θεάτρων ὑποκρίται διατρηροῦσιν ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ νοῦς ἐντετυπωμένα. Τὰς

ἀποταμιευμένας γνώσεις του ὁ πατήρ μετέδιδε βαθμῶν εἰς τὸν υἱὸν του, καὶ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν μαθητὴν καὶ ἀναμφιβόλως τοιοῦτοι ἄνδρες ἀλλήλους διαδεχόμενοι (ὡς οἱ Χίοι Ὀμηρίδαι) διεφύλαξαν τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν, τὰ ἀρχαιότερα ὄλων τῶν σωζομένων συγγραμμάτων, πλὴν τινῶν μερῶν τῶν Ἑβραϊκῶν Γραφῶν, —κατὰ τοὺς αἰῶνας οἵτινες παρῆλθον μετὰ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐκφωνήσεως καὶ τῆς καταγραφῆς των. Διότι ὡς ἀποδεδειγμένον λογίζεται τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν σοφῶν ὅτι τὸ γράφειν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὴν διατήρησιν τοιοῦτων συγγραμμάτων, ἦτο πολὺ μεταγενέστερον τοῦ Ὀμηρικοῦ αἰῶνος. Τοῦτο δὲ μᾶς φέρει εἰς τὸν δεύτερον κλάδον τῆς ὑποθέσεώς μας.

Ἐπεται συνέχεια.

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΟΡΘΜΕΥΣ.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ἐμβῆκεν εἰς πορθμεῖον νὰ περάσῃ ποταμὸν τινα. Εἰς τὸ διάστημα τοῦ πλοῦς ἠρώτησε τὸν πορθμεῖα ἐὰν ἐγνώριζεν ἀριθμητικὴν. Ὁ ἄνθρωπος ἐφάνη ἐξεστνικῶς. «Ἀριθμητικὴν! Οὐχί, κύριε, πρώτην φοράν σήμερον ἀκούω τὸ ὄνομά της.» «Μὲ κακοφαίνεται πολὺ,» ἀπήντησεν ὁ φιλόσοφος, «διότι ἐχάθη ἐν τεταρτημόριον τῆς ζωῆς σου.» Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἠρώτησε τὸν πορθμεῖα, «Γνωρίζεις τίποτε περὶ τῶν μαθηματικῶν;» Ὁ πορθμεῖος, μειδιάσας, ἀπεκρίθη πάλιν, «Ὀχι.» «Αἱ λοιπὸν,» ἀπήντησεν ὁ φιλόσοφος, «ἐχάθη καὶ ἄλλο τεταρτημόριον τῆς ζωῆς σου.» Καὶ τρίτη ἐρώτησις προεβλήθη εἰς τὸν πορθμεῖα, «Ἐμαθὲς ποτε ἀστρονομίαν;» «Ὀχι, ὄχι, κύριε. οὐδὲ τὸνομά της ἤκουσα ποτε ἀρχήτερα.» «Φίλε μου, λοιπὸν, καὶ ἄλλο τεταρτημόριον τῆς ζωῆς σου ἐχάθη.» Τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ πορθμεῖον ἐκτύπησεν εἰς τινὰ βράχον, καὶ κατεποντίζετο ὁ πορθμεῖος, ἀναπηδήσας, ἐκβαλε τὸ φέρεμά του, καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἠρώτησε τὸν φιλόσοφον, «Κύριε, δύνασαι νὰ κολυμβᾷς;» «Ὀχι,» ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος. «Αἱ, λοιπὸν,» εἶπεν ὁ πορθμεῖος, «ἐχάθη ὅλη σου ἡ ζωὴ, ἐπειδὴ τὸ πορθμεῖον καταποντίζεται!»

Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἐάνθου εἰς τὴν Λυκίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ῥόδου, ἀνεκαλύφθησαν λείψανά τινὰ τῆς ἀρχαιότητος· ἐξ ὧν τὰ μὲν ἀφῆρσεν ἤδη ἡ Ἀγγλία, τὰ δὲ μέλλει ν' ἀφαίρεσῃ ἐντὸς ὀλίγου. Περὶ τὸν Ὀκτώβριον θέλει φθάσειν εἰς Λυκίαν ἐκστρατεία ἀπὸ 100 ἄτομα, μηχανικοὺς, ξυλουργοὺς, κτίστας, κλπ., ἐκτὸς τοῦ ἀρχιτέκτονος καὶ καλλιτέχνου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου Φέλλως—τὸ ἀτμόπλοον ἢ Μήδεια εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐκστρατείας.

Πλοῦτον μὲν πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος,

Ἔ τοῖς κληρονόμοις πλοῦσι, σοὶ δὲ πένης.

Πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν,

Τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἰσχρότατον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ.

ἘΝ Ῥώμῃ οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουν ἰδιαιτέραν συνοικίαν προσδιωρισμένην εἰς αὐτοὺς, ἣτις κλείεται καθ' ἑκάστην ἐσπέραν εἰς τακτὴν ὥραν. Λέγεται δὲ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πιστεύουν ὅτι ὁ Μεσσίας μέλλει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ῥώμην Σάββατον, καὶ νὰ εἰσέλθῃ διὰ τῆς Πύλης τοῦ Δήμου, τῆς Παλαιᾶς Κασσίας Ὀδοῦ. Πρὸς διασάφισιν μάλιστα ἱστορεῖται τὸ ἐπόμενον ἀλλόκοτον διήγημα, περὶ τινος ἐξόχου ἐκκλησιαστικοῦ.

Πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν, πλοῦσιος Ἰουδαῖος ἐστράφη εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐπέδωκε τοσοῦτον, ὥστε προεβιβάσθη εἰς τὸν βαθμὸν Καρδινάλιου. Τινὲς ὅμως τῶν νέων αὐτοῦ συναδελφῶν ἀμφίβαλλον περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ἐπιστροφῆς του, καὶ εἰς αὐτῶν ἐστοιχημάτισεν, ὑποσχθεὶς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ προσήλυτος, μ' ὄλον τὸ φαινόμενον βαθὺ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἔτρεφεν ἀκόμη τὴν παλαιὰν ἐλπίδα περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Μεσσία. Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τοῦ σχεδίου του, προσεκάλεσεν ὁ Καρδινάλιος οὗτος ὄλους τοὺς λοιποὺς, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ πρώην Ἰουδαίου, εἰς μεγαλοπρεπές τι συμπόσιον, συγκροτηθὲν κατὰ τινὰ ἐσπέραν Σαββάτου εἰς τὸ ἀγροκῆπιον αὐτοῦ, κείμενον ὡς ἐν μίλιον ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς Κασσίας Ὀδοῦ. Μετ' ὀλίγον ἀφ' οὗ ἐνύκτωσεν, ἠκούσθη τρανὸς κρότος ἀμαξῶν καὶ τριγμὸς μαστίγων, ἐνταυτῶ δὲ καὶ κραυγαὶ καὶ ἀνευφημίαι τῶν ἀμαξηλατῶν, οἵτινες, φυσικὰ, εἶχον προδιδαχθῆ τινὶ τρόπῳ νὰ φερθῶσιν. Ὁ ἀθλιος προσήλυτος, ἐφ' οὗ προσηλωθῆσαν ἅπαντες οἱ ὀφθαλμοὶ, παρετηρήθη ὅτι ὠχρίασε παραπολὺ, καὶ ἐπιθύριζε τι μετὰ χελεῖν του· δοῦλος δὲ, ὀρμήσας εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἐξεφώνησεν ὅτι ὁ Μεσσίας εἰσήρχετο εἰς τὴν Ῥώμην διὰ τῆς Πύλης τοῦ Δήμου· τότε πλεόν ὁ Ἰουδαῖος, (διότι ἀκόμη Ἰουδαῖος ἦτον εἰς τὸ ἐσωτερικόν), δὲν ἠδυνήθη νὰ βασταχθῆ, καὶ διαρρήξας τὰ ἱμάτιά του, «Ὡ,» ἐκραξεν, «ἀν ἐγνώριζον τὴν ἡμέραν ταύτην, οὐδέποτε, οὐδέποτε ἤθελον γένει Χριστιανός!»

Τοῦτο ἐφάνη εἰς τοὺς Καρδινάλιους ἱκανὸς ἔλεγχος τῆς ὑποκρισίας του, καὶ δὲν ἔλειψαν νὰ ἀναφέρωσιν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Πάπαν. Ὡς δὲ ἦτον ἐπόμενον, ταχέως καθηρέθη τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος τὸ ταλαίπωρον θῦμα· ἀλλ' ἐὰν ὑπετροπίασε πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν του, ἡ ἀκόμη προσεκολληᾶτο εἰς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἡ παράδοσις δὲν ἀναφέρει.

Τόσον ἀδύνατος εἶναι ἡ ἐκτελεστικὴ διοίκησις τῆς Ῥώμης, ὥστε φόνδι συμβαίνουσι πολλάκις, καὶ ὁ ἐνοχος σπανίως τιμωρεῖται. Ἡ ἐκδίκησις εἶναι τὸ

9*

πρῶτον καὶ δεσπότην πάθος τῶν θερμοαιμάτων ἐγκατοίκων, καὶ ἡ ἐλαχίστη ὕβρις οὐδέποτε λησμονεῖται. Πολλάκις δολοφονοῦνται ἀθῶοι, κατὰ συνέπειαν παλαιᾶς τινὸς ἔχθρας μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τῶν τοῦ δολοφόνου. Ἡ ἀστυνομία ὄχι μόνον φοβεῖται νὰ καταδιώξῃ τὸν ἐγκληματίαν, ἀλλὰ κάποτε οὔτε θέλει νὰ ἐπεμβῆ μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ θύματος του, ὡς δεικνύει τὸ ἐφεξῆς ἀνέκδοτον.— Ἐνῶ γυνὴ τις ἀνέβαινεν ἐκ τῆς Πλατείας τῆς Ἰσπανίας εἰς τὸν Πιγκιανὸν Λόφον, ἠκολούθησεν ἀνὴρ ἐξοπλισῶς της, καὶ μαχαιρώσας αὐτὴν ἐφυγεν. Ἐκείνη ἐβάδισε κλονομένη πρὸς τὸ μέρος ὅπου στρατιώτης ἐφύλαττε, καὶ ἐκραξε, «Καταδιώξτε τὸν φονέα!» Αὐτὸς δὲν ἀπεκρίθη. Ἐδεήθη ἐπομένως ἡ γυνὴ νὰ τὴν συνδράμῃ, ἀλλ' ὁ στρατιώτης ψυχρῶς ἀπήντησε, «Τί θέλεις; δὲν με μέλει τίποτε» καὶ τὴν ἀφήκε ν' ἀποθάνῃ.

Ὁ φόνος, ὅταν ἐνεργῆται πρὸς ἐκδίκησιν, θεωρεῖται ὡς μικρὸν ἐγκλημα· τόσον ὀλίγη συμπάθεια διεγείρεται ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος, ὥστε, καὶ ἂν μαχαιρωθῶσι τινὰ εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς, οὐδεὶς συλλογίζεται (εἰμὴ ξένος τις) ἢ νὰ καταδιώξῃ τὸν κακούργον, ἢ νὰ συνδράμῃ τὸν πληγωμένον. Παραδείγματος χάριν, γυνὴ, ὑπὸ δύο ἀνδρῶν θαυματοζομένη, προετίμησε τὸν ἕνα, καὶ ἐνυμφεύθη αὐτόν. Ὁ ἄλλος, παροξυνθεὶς διὰ τὴν προτίμησιν ταύτην, τὴν ἠκολούθει ἀδιακόπως, καὶ ἐκείνη, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτόν, ἐφοβήθη νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἀστυνομίαν. Αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκρύφθη ὀπισθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου της, καὶ ἐξεροχόμενη ἐμαχαίρωσεν αὐτὴν εἰς τὸν λάρυγγα. Ἐδραμεν ἡ ἀθλία εἰς γείτονα φαρμακοπώλην, καὶ ἐζήτησε βοήθειαν· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπεποιήθη, ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν ἐτόλμα νὰ δεχθῆ αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐπειδὴ ἤθελε κινδυνεύσει καὶ ἡ ἰδία του ζωὴ. Ἡ πληγὴ ἦτον ἐλαφρά, ἀλλ' ἀπέθανε τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν αἰμορραγίαν.

Γυνὴ τις ὤμωσε νὰ ἐκδικηθῆ κατὰ τοῦ συζύγου της, βιβλιοδέτου τὸ ἐπιτήδευμα, ὅστις μεθύων ἐδραμεν αὐτὴν. Μίαν λοιπὸν νύκτα, καθ' ἣν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του μεθυσμένος, καὶ ἀπεκοιμήθη, λέγεται ὅτι ἐβράσθη σινδόνα ὅπως διόλου περίε αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐτυπτε μετὰ ῥόπαλον ἐωσοῦ τὸν ἐθανάτωσε.

Περὶ ἄλλης διηγῶνται ὅτι ἐξεδικήθη διὰ τινὰ ὕβριν, περὰσσα βελόνην τοῦ πλεξίματος διὰ τῶν ὠτων τοῦ συζύγου της.

Σπανίως ἐπεμβαίνει τις εἰς τὸ μέσον διαφορομένων, ἐπειδὴ τὸ πρόσωπον τοῦ μεσάζοντος κατ' οὐδένα τρόπον δὲν λογίζεται ἱερόν. Φίλος τις ἐζήτησε νὰ συνδιαλλάξῃ δύο ἀδελφοὺς, ἀλλ' εἰς μάτην· ὁ μὲν, τρομάξας διὰ τὰς ἀπειλάς τοῦ παρὰ φύσιν ἐχθροῦ του, ἐφυγεν εἰς τὰ ὄρη, ὁ δὲ, εἰς τὴν παραφροσάν τῆς ὀργῆς του, ἐφόνευσε τὸν μεσάζοντα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς χολέρας, αἱ κατώτεραι τάξεις τοῦ λαοῦ ἐδεδυττοντο τοὺς Ἀγγλους, φανταζόμενοι ὅτι τὸ νόσημα ἐφέρθη ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν. Νέος τις Ἀγγλος, περὶ ἀπὸ ἐκκλησίαν ἦτις ἦτο πεφωτισμένη, εἶδε μικρὸν τι παιδάριον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου, καὶ χαϊδεύσας τὴν κεφαλὴν του, εἶπε, « Πόσον ὠραῖαι κανδήλαι, μικρὲ μου ! » Τοῦτο ἀκούσαντες τινες ἐκ τῶν τοῦ ὄχλου, διήγειραν εὐθὺς μέγαν θόρυβον, λέγοντες ὅτι ὁ ξένος ἐβάσκανε τὸ τέκνον· ἀμέσως ὠρμησαν κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐπλήγωσαν βαρέως. Τέλος ἀπῆλλάχθη, ἀλλ' ἀπέθανε τὴν ἐφεξῆς νύκτα. Ὁ Βρετανὸς πρόξενος, τρομάξας διὰ τὸν θόρυβον, ὑπεχρεώθη νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἀπόσπασμα στρατιωτῶν καὶ δύο κανόνια, διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸ λείψανον εἰς τὴν ἐπικήδειον πομπήν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ῥώμης ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον πολλὰ τεχνουργήματα τῆς ἀρχαιότητος. Νεωστὶ ἀκόμη, τὸ 1839, ἀνεκαλύφθη παλαιὸς τάφος ἐπὶ τῶν γαιῶν τοῦ Κόμητος Λοσάνη, ἐξῴθεν τῆς Εὐσεβοῦς Πύλης. Ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ κλημάτων, ἐξ ὧν τινὰ συνέβη νὰ ξηρανωθῶσι καὶ ν' ἀποσπασθῶσιν αἱ ῥίζαι των· ὑπ' αὐτάς δ' εὐρέθη τὸ περίεργον τοῦτο μνημόσυνον τῶν πάλαι χρόνων. Περιεῖχε τρεῖς μαρμαρίνους σαρκοφάγους ἐξαιρέτου καλλιτεχνίας, διατετηρημένους ἄριστα, καὶ μὲ ἀνάγλυφα ὠραῖα κεκοσμημένους. Ἦσαν πλήρεις ὀστέων καὶ κρανίων, λειψάνων πιθανῶς δέκα ἢ δώδεκα σωματῶν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐπιγραφῆς, τὰ ὀνόματα τῶν τεθαμμένων ἀγνοοῦνται. Μολονότι δ' ἐν Ῥώμῃ πολλάκις βλέπει τις σαρκοφάγους διαφυλαττομένους εἰς δημοσίας καὶ ἰδιαιτέρας στοάς, οὗτοι ὅμως ἦσαν πολὺ μᾶλλον περισπούδαστοι, καθὼς μένοντες ἐτι ὅπου πρῶτον ἐναπετέθησαν.

Τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα, τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀγ. Ἀγγέλου, λέγεται ὅτι ἐτέθη ἐκεῖ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Πρώτου, πρὸς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Ῥώμης ἀπὸ τινος λοιμοῦ ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας του. Εὐρὼν ὅλα τὰλλα μέσα ἀνίσχυρα εἰς ἀποστροφὴν τῆς μάστιγος, κατέφυγε, τελευταῖον, ὁ Πάπας εἰς πάνδημον λιτανείαν καὶ σεμνοπρεπῆ πομπὴν διὰ τῆς πόλεως, παρακολουθῶν καὶ αὐτὸς μετ' ὄλου τοῦ κλήρου. Ἐνῶ δὲ διέβαινε τὴν νῦν γέφυραν τοῦ Ἀγ. Ἀγγέλου, —τότε καλουμένην Αἰλίαν Γέφυραν, —θεώρησεν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Μουσουλίου τοῦ Ἀδριανοῦ, ἄγγελον θέτοντα αἵματηρὸν ξίφος εἰς τὴν θήκην του. Ἐκ τούτου ἐνόησεν ὁ Πάπας ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ Ὑψίστου ἐξιλείβετο, καὶ ἀφοῦ μετ' ὀλίγον ἔπαυσε ἡ νόσος, ἔκαμε νὰ ἀνεγερθῆ τὸ παρὸν ἀγαλμα ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου τὸν ἐφάνη ὁ ἄγγελος.

Μολονότι ἡ ἄμεσος περίχωρος τῆς Ῥώμης σπανίως ἐνοχλεῖται τὴν σήμερον ὑπὸ ληστῶν, πρὸ τριῶν ὅμως ἢ τεσσάρων ἐτῶν μικρά τις συμμορία ἀπονενοημένων κακούργων εὐτυχῶς ἐματαίονεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὸ ἀγρυπνον τῆς ἀστυνομίας, μεταφερόμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀλλ' ἰδιαιτέρως συχναζόντες εἰς τὰ περὶ τὸ Βακκανὸν ὕψη. Τινὲς τῶν ἀρχηγῶν προεδόθησαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης διὰ τοῦ ἐφεξῆς ἀπλοῦ στρατηγήματος. Ἄνθρωπος κρατηθεὶς καὶ φυλακωθεὶς δι' ἀπλήν ἐριδα ἐφέρθη ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, καὶ ἠρωτήθη τὸ σύνθημα, « Γνωρίζεις διατί ἐφέρθης ἐνταῦθα; » Ὁ δέσμιος (ὅστις, μολονότι ὁ δικαστὴς δὲν εἶχε κάμμιαν ὑπόψιν, ἦτο πραγματικῶς ληστής) ὠχρίασε, καὶ ἐφέλλισεν, « Ὁμῶς ὅτι δὲν ἤμην μέτοχος τῆς ληστείας κατὰ τὴν δεῖνα νύκτα, » (ἀναφέρων τὸν καιρὸν) « Ποῖος λοιπὸν ἦτον; » εἶπεν ὁ δικαστὴς, χωρὶς ν' ἀλλοιωσῇ τὴν ὄψιν. Ὁ ἄνθρωπος, μὴ νοήσας τὸ σφάλμα του, ἐπανέλαβε τὰς περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀθωότητος διαμαρτυρήσεις, καὶ (ἐπιδεξίως ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ) ἔδωκεν ἐπὶ τέλους κατάλογον τῶν συναιτίων του, τὸν ἀριθμὸν περιπυ τριάκοντα, ἐξ ὧν πολλοὶ συνελήφθησαν ἀκολούθως, κατὰ συνέπειαν τῆς καταμηνύσεως ταύτης.

Ὁ Φλαμίνιος Βάκκας εἰς τὰ αὐτοῦ « Ὑπομνήματα διαφόρων ἀρχαιοτήτων εὐρεθειῶν ἐν διαφόροις τόποις τῆς πόλεως Ῥώμης, » ἐκδοθέντα τὸ 1594, λέγει, « Πλησίον τοῦ παλατίου τῆς Καγκελλαρίας, ἐπὶ τοῦ Πάπα Ἰουλίου Γ', ἀνασκαφέντος τοῦ ἔδαφους εἰς ὑπόγειόν τινα οἶναποθήκην, εὐρέθη ἀνδριάς τοῦ Πομπηίου, δεκαπέντε σπιθαμῶν τὸ ὕψος. Ἀμέσως ἀνωθεν τοῦ ὑπογείου ἦτο μεσότοιχος, διαχωρίζων δύο οἴκους· ὅθεν, γενομένης τῆς ἀνακαλύψεως, οἱ ἰδιοκτῆται ἀμφοτέρων τῶν οἴκων ἰδιοποιοῦντο τὸν ἀνδριάντα. Μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ συμβιβασθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν, προσέφυγον εἰς τὸ δικαστήριον· ὁ μὲν δικαιολογούμενος ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι τὸ μέγιστον μέρος, τουτέστι τὸ σῶμα, ἦτον ὑπὸ τὸν οἶκόν του· ὁ δὲ διισχυριζόμενος ὅτι τὸ σῶμα δὲν ἤξιζε τίποτε ἀνευ τῆς κεφαλῆς, ἦτις εὐρίσκετο ὑπὸ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὸ ὄλον. Ὁ δικαστὴς ἀπεφάσισε ν' ἀποτμηθῆ ἡ κεφαλὴ, καὶ νὰ λάβῃ ἕκαστος τὸ μερίδιόν του. Φεῦ, ἄθλιε Πομπηῖε! δὲν ἤρκεσεν ὅτι ζῶν ἀπεκεφαλίσθης, ἀλλὰ καὶ ἡ μαρμαρίνη εἰκὼν σου κατεδικάσθη νὰ ὑποφέρῃ τὴν αὐτὴν ποινήν! Κατ' εὐτυχίαν, ὁ Καρδινάλιος Καποδιεφῆρος ἤκουσε τὴν γενομένην ἀπόφασιν, καὶ, πρὶν δυνηθῆ νὰ ἐκτελεσθῆ, ἀνεφέρθη περὶ τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸν Πάπαν· ἡ δ' Αὐτοῦ Ἀγιότης ἐπεμψε 500 σκούδα νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τοὺς διαφερομένους, καὶ ἔδωκε τὸν ἀνδριάντα εἰσέτι ἀκολούθως εἰς τὸν Καρδινάλιον. »

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς διηγεῖται καὶ τὸ ἐπόμενον. — Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, περιδιαβάων ἐπέκεινα τῆς πύλης τοῦ Ἀγ. Σεβαστιανοῦ, ἐμβήκα εἰς μικρὸν ξενοδοχεῖον διὰ νὰ σκεπασθῶ ἀπὸ τὴν βροχὴν, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς συνδιαλέξεως ἔμαθον παρὰ τοῦ ξενοδόχου ὅτι πρὸ τινων μηνῶν τέσσαρες ἀγνώριστοι εἰσηλθον εἰς τὸν οἶκόν του νὰ δειπνήσωσιν. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἐλαλοῦσεν ἀντὶ τῶν λοιπῶν, οἵτινες ἐφύλαττον βαθυτάτην σιωπὴν· εἰς τὸ τέλος τοῦ δείπνου ἅπασα ἡ συνοδία ἀπεσῶρη. Τοῦτο ἔγεινε ἐξ ἐσπέρας κατὰ συνέθειαν· ἕως οὗ ὁ ξενοδόχος, περίεργος νὰ μάθῃ ποῦ εἶχον τὸ κατάλυμά των, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Τῶντι δὲ ὑπῆγε κατόπιν αὐτῶν μέχρι τῆς εισόδου τοῦ Κίρκου τοῦ Καρακάλλα· τὴν ἐπαύριον διεκώινωσε τὰς ὑποψίας του εἰς τὸν ἀστυνόμον, ἐκ διαταγῆς τοῦ ὁποίου ἔγεινε πάραυτα ἀκριβῆς ἐρευνα καθ' ὄλον τὸν Κίρκον. Εἰς ἐν τῶν σπηλαίων εὐρέθη βαθεῖα ὀπή, περὶ τῆς ὁποίας ἦτο διεσκαρπισμένον τὸ ἀνορυχθὲν χῶμα· ἐν αὐτῇ ἔκειντο διάφορα συντετριμμένα σκεύη· καὶ, περαιτέρω ἐξετάσεως γενομένης, τὰ ἐργαλεῖα ὅσα εἶχον μεταχειρισθῆ εὐρέθησαν κεχωσμένα εἰς τὸ ἔδαφος. « Αὐτὸς ἐγὼ, » προσθέτει ὁ Φλαμίνιος, « εἶδον τὰ λείψανά των. Νομίζεται ὅτι οἱ τέσσαρες ἄνδρες ἦσαν Γότθοι, οἵτινες, διὰ τινος ἀρχαίας περιγραφῆς, ἐπέτυχον νὰ ἀνακαλύψωσι θησαυρόν. »

Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΙΑ. Ἄρ. 3.

Δούλοι τῶν Νεωτέρων.

ΑΦΟΥ ὁ Χριστιανισμὸς ἔγεινε ἡ κυριεῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, ἐνήργει μὲν κατὰ διαφόρους τρόπους πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δούλων, ἑκατονταετηρίδες ὅμως παρήλθον πρὶν προσβῆλθαι τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς δουλείας. Πολλὸν χρόνον μάλιστα ἐφεύρισκον οἱ δεσπότες μέσα νὰ ὑπεκφεύγωσι τοὺς νόμους τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἀπεστέρουσαν αὐτοὺς τῆς δυνάμεως τοῦ θανατῶναι τοὺς δούλους των. Ὁ Σαλβιανὸς μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλιτίας, κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα, οἱ δεσπότες ἐφαντάζοντο ἀκόμη ὅτι εἶχον ἐξουσίαν νὰ θανατόωσι τοὺς δούλους των. Ὁ Μακρόβιος εἰς τοὺς διαλόγους του παριστάνει ἕνα τῶν διαλεγόμενων, καίτοι ἐθνικὸν, λαλοῦντα μετὰ πολλῆς εὐγλωττίας περὶ τῆς σκληρᾶς καὶ ἀδίκου μεταχειρίσεως τῶν δούλων. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἐπὶ τῶν πρώτων Βισγοθικῶν βασιλείων, ὑπῆρχεν ἐτι ἡ συνήθεια τοῦ θανατῶναι τοὺς δούλους· εἰς νομικὴν τινα βίβλον λέγεται ὅτι, ἐπειδὴ σκληροὶ δεσπότες εἰς τὴν ὄρμην τῆς υπερηφανείας των θανατόωσι τοὺς δούλους αὐτῶν ἀλόγως, νομοθετεῖται νὰ κρίνονται δημοσίᾳ καὶ τακτικῶς πρὸ τῆς καταδίκης. Διάφοροι νόμοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες ἀπηγόρευον τὴν πώλησιν τῶν Χριστιανῶν ὡς δούλων εἰς Ἰουδαίους ἢ Σαρακηνοὺς καὶ ἄλλους ἀπίστους.

Αἱ ἀρκτῶαι φυλαὶ, αἵτινες κατέδραμον τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν, εἶχον τοὺς ἰδίους αὐτῶν δούλους, οἵτινες ἦσαν ὡς ἐπιτοπλείστον Σλαῦοι ἢ Σκλαῦοι αἰχμαλωτοί, διάφοροι ἀπὸ τοὺς δού-

λους τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν ἠττημένων κατοίκων. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, αἱ διάφοροι κλάσεις τῶν δούλων συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν, τουτέστιν εἰς τοὺς δουλοπαροίκους τῶν μεσαιῶνων, καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ δουλεῖα ἔλαβεν οὕτως ἠπιωτέραν μορφήν. Ἡ ἐποχὴ τῆς μεταβολῆς ταύτης δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῆ ἐπ' ἀκριβεῖα· διότι συνέβη κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς διαφόρους τόπους. Οἱ Ἀγγλο-Σάξονες ἐπώλουν οὐ μόνον δούλους ἀλλὰ καὶ θυγατέρας αὐτῶν εἰς τοὺς ξένους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Ἴρλανδοὺς, καὶ ἡ συνήθεια αὕτη ἐξηκολούθει καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Βρετανίας ὑπὸ τῶν Νορμανῶν, 1066. Εἰς τοὺς κανόνας συνόδου τινὸς συγκροτηθείσης ἐν Λονδίῳ 1102 μ. Χ. λέγεται, « Κάνεις ἀπὸ τοῦ νῦν ἄς μὴ τομησῇ νὰ δοθῆ εἰς τὸ πονηρὸν ἐμπόριον, δι' οὗ πρὸ τοῦ νῦν ἐπωλοῦντο ὡς κτήνη οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν. »

Ἀλλὰ μολονότι τὸ δουλεμπόριον ἔπαυσε μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ἐξηκολούθει ὅμως νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατὰ τὸν αἰῶνα τῶν Σταυροφόρων. Οἱ Βενετοὶ προεμήθευον δούλους εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν Σαρακηνῶν, ὠνούμενοι αὐτοὺς ἀπὸ τὰς Σλαυονικὰς φυλὰς τὰς συνορευούσας μὲ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον. Προσέτι, ἐπειδὴ ἡ προσωπικὴ δουλεῖα καὶ τὸ δουλεμπόριον ἐξηκολούθουν εἰς ὅλας τὰς Μωαμεθανικὰς χώρας, οἱ παρὰ τῶν Μουσουλμάνων αἰχμαλωτιζόμενοι Χριστιανοὶ ἐπωλοῦντο εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἀσίας καὶ Βορείου Ἀφρικῆς, καὶ ἐξηκολούθουν νὰ πωλῶνται ἕως πρὸ μικροῦ, μέχρι τῶν ἰδίων ἡμῶν χρόνων, καθ' οὗς ἡ δουλεῖα τῶν Χριστιανῶν κατηργήθη ἐν Βαρβαρίᾳ, Αἰγύπτῳ, καὶ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων, τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων κατακτήσεως τοῦ Ἀλγερίου.

Ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς προέκυψε καινὸν εἶδος δουλείας καὶ σωματεμπορίας. Τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη ἠγόραζον Αἰθίοπας ἢ Μαύρους, μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς εἰς τὰ μεταλλεῖα καὶ τὰς φυταλίας τοῦ Νέου Κόσμου. Εὐρέθη ἐκ πείρας ὅτι οἱ αὐτόχθονες Ἀμερικανοὶ ἦσαν παραπολὸ ἀνίσχυροι καὶ ὀκνηροὶ ὥστε νὰ ὑποφέρωσι τὸ βαρὺ ἔργον, εἰς ὁ ὑπέβαλλον αὐτοὺς εἰς Ἰσπανοὶ ἐργοδωκτὰς των, καὶ ὅτι ἀπέθνησκον πολυἀριθμοί. Ὁ Δομινικανὸς Λὰς Κάσας συνηγόρει μετ' ἐπιμόνου δραστηριότητος ἐνώπιον τῆς αὐτῆς τῆς Ἰσπανίας ὑπὲρ τῶν Ἀμερικανῶν αὐτοχθόνων, καὶ κατέκρινε τὸ ἀποκληρωτικὸν σύστημα, καθ' ὃ διένεμον αὐτοὺς μὲ κλήρους, ὡς ἀλογα ζῶα, εἰς τοὺς νέους δεσπότης των. Ἄλλ' ἦτον ἀνάγκη πᾶσα νὰ γένωσιν ἐπικερδεῖς οἱ νέοι συνοικισμοὶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν κατακτητῶν, καὶ ὑπαγορεύθη ὅτι Μαῦροι ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, φυλὴ Ῥωμαλειώτερα καὶ δραστηριώτερα τῶν Ἀμερικανῶν Ἰνδοῦν, ἠδύνατο νὰ ἀντικατασταθῶσιν. Ἐλέγετο ὅτι εἰς Ῥωμαλεῖος Μαῦρος ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ τὸσην ἔργασίαν, ὅσην τέσσαρες Ἰνδοί. Ἐκυρίευσεν δὲ οἱ Πορτογάλλοι κατ' ἑκείνον τὸν χρόνον μὲγα μέρος τοῦ παραλίου τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου εὐκόλως ἀπέκτων διὰ βίας ἢ ἀνταλλαγῆς ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀνδραπόδων. Ἡ σωματεμπορία μεταξὺ τῶν Ἀφρικανικῶν ἐθνῶν ὑπῆρχεν ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων. Τοπάλαι οἱ Γαράμαντες προεμήθευον εἰς τοὺς σωματεμποροὺς τῆς Καρχηδόνος, Κυρήνης, καὶ Αἰγύπτου μαύρους δούλους ἀγομένους ἐκ τοῦ ἐνδοτέρου. Ἡ ζήτησις δὲ δούλων παρὰ τῶν εἰς τοὺς Ἀτλαντικὸς λιμένας διατρίβόντων Πορτογάλων ἔδωκε νέαν διεύθυνσιν εἰς τὸ ἐμπόριον. Οἱ ἡγεμονίσκοι τοῦ ἐνδοτέρου ἔκαμον ληστρικάς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς χώρας ἀλλήλων, καὶ ἐπώλουν τοὺς αἰχμαλώτους των, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ὑπηκόους, εἰς τοὺς ἐξ Εὐρώπης σωματεμποροὺς. Οἱ πρῶτοι

λῶνται παρ' ἡμῖν οἱ ἀργυρόνητοι δούλοι σ κ λ α β ο ι, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις esclave. Ὁ Προκόπιος ὀνομάζει Σ κ λ α β η ν ο ὗς τοὺς κοινῶς Σκλαβόνους, καὶ ἄλλους Σκλαῦους, λεγομένους.

* Πιθανὸν ὅτι ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἐπεκράτησε νὰ κα-

Μαύροι εισήχθησαν υπό των Πορτογάλων εκ της Αφρικής εις τὰς Δυτικές Ινδίας τὸ 1603, καὶ τὸ 1611 Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς ἐσυγγώρησε μεγαλητέραν εἰσαγωγὴν. Αὐταὶ ὁμοίως ἦσαν ἰδιαιτέραι καὶ μερικαὶ κερδοσκοπίαι· λέγεται ὅτι ὁ Καρδινάλιος Ξιμένης ἐναντιοῦτο εἰς τὸ ἐμπόριον, στοχαζόμενος αὐτὸ ἀδικον. Κάρολος ὁ μῦθος ὁ Ε΄, πιεζόμενος ἐξ ἑνὸς μέρους ὑπὸ τῆς ἐλλείψεως ἐργαζομένων εἰς τὰ ἐν Ἀμερικῇ συνοικίσματα, ἐξ ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ Λὰς Κάσας καὶ ἄλλων οἵτινες συνηγόρουν ὑπὲρ τῶν αὐτοχθόνων Ἰνδῶν, ἐχάρισεν εἰς ἕνα τῶν ἀπὸ τῆς Φλανδρίας αὐλικῶν του τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ νὰ εἰσάξῃ 4000 Μαύρων εἰς τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας.

Ὁ αὐλικὸς ἐπέωλησε τὸ προνόμιον τοῦ διὰ 25,000 δουκάτα εἰς τινὰς Γενουησίους ἐμπόρους, οἵτινες διωργάνισαν τακτικὸν δουλεμπόριον μεταξὺ Ἀφρικής καὶ Ἀμερικής. Καθ' ὅσον δὲ ἤξανε καὶ ἐξετείνοντο τὰ ἐν Ἀμερικῇ Εὐρωπαϊκὰ συνοικίσματα, ἤξανε προσέτι καὶ ἡ ζήτησις τῶν δούλων· ὅλα δὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ὅσα εἶχον ἀποικίας ἐν Ἀμερικῇ, ἐλάβον μέρος εἰς τὴν σωματεμπορίαν. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς σωματεμπορίας αὐτῆς, αἱ κακοπάθειαι τῶν δούλων εἰς τὴν ὁδοπορίαν των ἐκ τοῦ ἐνδοτέρου εἰς τὸ παράλιον, καὶ μετέπειτα εἰς τὸν διάπλουον τοῦ Ἀτλαντικοῦ, — ἡ ἐν Ἀμερικῇ μεταχειρίσις αὐτῶν, ἥτις διέφερον οὐ μόνον κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἀτομικῶν δεσποτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς ἀποικίας, — ταῦτα πάντα εἶναι πασίγνωστα, καθὼς εἰς πλάτος συζητηθέντα ἐν παντὶ τόπῳ τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρελθούσης καὶ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος. Πιστεύεται γενικῶς ὅτι οἱ δούλοι τῶν Ἰσπανῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἀμερικῇ, ἐλάμβανον τὴν φιλανθρωποτέραν περιποίησιν. Ἄλλ' οἱ Μαύροι δούλοι ἐν γένει ἦσαν ἀπαράλλακτος εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ὡς οἱ Ῥωμαῖοι δούλοι τοπάλαι, μεταπωλούμενοι, μεταφερόμενοι, διδόμενοι ὡς ἐνέχυρα, καὶ τιμωρούμενοι κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τῶν δεσποτῶν αὐτῶν. Βαθμηδὸν ὁμοίως εἰσηχθησαν περιορισμοὶ ὑπὸ τῶν δικόρων ἀρχῶν, πρὸς υπεράσπισιν τῆς ζωῆς τοῦ Μαύρου δούλου ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν ἢ κτηνωδίαν τοῦ δεσπότου του. Εἰς τὰς Βρετανικὰς ἀποικίας, ἐξαιρέτως κατὰ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης, ἐνήργησε πάμπολλα τὸ νομοθετικὸν σῶμα· δικαστήρια συνεστήθησαν ν' ἀκούωσι τὰ παράπονα τῶν δούλων, ὁ βρβδισμὸς τῶν γυναικῶν ἀπηγορεύθη, ἡ ποινὴ καὶ τῶν ἀρρένων αὐτῶν περιορίσθη, καὶ ἡ κατάστασις τῶν δούλων ἐν γένει ἐβελτιώθη τὰ μέγιστα. Οἱ συνήγοροι τῆς ἀπελευθερώσεως, μ' ἕλον τοῦτο, ἐναντιοῦντο εἰς τὸ σύστημα τῆς δουλείας ὡς ἀδικον καὶ ἀντιχριστιανικόν· ἐπεκαλοῦντο δὲ καὶ τὴν πείραν διὰ νὰ δεῖξωσιν ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλὲς ν' ἀφίνῃ τις ἀνθρώπων εἰς τὸ ἔλεος ἀνθρώπου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παρατηρήσωμεν εἰς τί μεταχειρίζεται τὰς φυσικὰς δυνάμεις του, θέα ἐλεεινοτάτη θέλει παρασταθῆν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας. Ἀφοῦ θεώρησωμεν αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, εἰς πάντα αἰῶνα καὶ κλίμα, καὶ ἔθνος, εἰς πᾶσαν κατάστασιν καὶ περίοδον τῆς κοινωνίας, θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ ἐκφωνήσωμεν, « Πῶς ἡμαυρώθη τὸ χρυσίον· πῶς ἠλλοιώθη τὸ χρυσίον τὸ καθαρῶτατον! » Πῶς ἐσκοτίσθη τὸ λογικὸν του, παρεφθάρησαν αἱ διαθέσεις του, καὶ ἐπωρώθη τὸ συνειδὸς του! Πῶς ἀνεγείρεται εἰς τὸν ἀθλιὸν του κόλπον θυμὸς, φθόνος, μῖσος καὶ ἐχθρίσεις! Πόσον εἶναι ὑπόδουλος εἰς

τὰς φαυλοτάτας τῶν ὀρέξεών του! Ὅποιας ὀλεθρίου κλίσεως δεικνύει πρὸς τὸ κακόν! Ὅποιαν ἀδιαθεσίαν πρὸς τὸ ἀγαθόν!

Ἐπίστησον τὰ βλέμματά σου δι' ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅχι μόνον τοῦ ἀθλιού ἐκείνου μέρους, ὅπου τὰ πάντα κατέκειντο βυθισμένα εἰς θηριώδη ἀμάθειαν καὶ βαρβαρότητα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἑδρας τῶν εὐνομιουμένων καὶ ἐξευγενισμένων ἐθνῶν, εἰς τὴν ἑδραν τῆς φιλοκαλίας, τῶν γραμμάτων, καὶ τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὰς ἐξαιρέτους ταύτας χώρας, ὅσον λαμπραὶ καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἐπιχεόμεναι τοῦ ἐπιστημονικοῦ φωτός ἀκτῖνες, τὸ ἠθικὸν σκότος ἦτο τόσο πυκνόν, « ὥστε ἠδύνατο καὶ νὰ ψηλαφηθῇ. » Παρατήρησε τὰς μωρὰς αὐτῶν εἰδωλολατρίας, τὰς ἀλογωτάτας δεισιδαιμονίας, τὴν ἐλλειψίν τῆς φυσικῆς στοργῆς, τὰς κτηνώδεις ὑπερβολὰς, τὰς ἀναλγήτους καταδυναστείας, τὴν ἀπάνθρωπον ὠμότητα!

Παρατήρησε ὅχι τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ τὸν ὄχλον, ἀλλὰ τοὺς πεπαιδευμένους καὶ ἐξευγενισμένους. Μὴ σχηματίσης τὰς ἰδέας σου ἐκ τῆς διαγωγῆς τῶν ὀλιγώτερον συνισταμένων καὶ περισσώτερον ἀκόλαστων· μὲ ἀηδίαν καὶ αἰσχύνην θέλεις ἀποστρέφει τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τὰς συγχωρητὰς καὶ συνήθεις ἐξῆς τῶν εὐσηχημόνων καὶ χρηστοτήτων. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἄριστα ἐκθέτει τὰ πράγματα, καὶ ἐρμηνεύει αὐτὰ, λέγων· « Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν. » (Ῥωμ. α'. 28.)

Στρέψε δὲ τώρα τὰ βλέμματά σου εἰς ἄλλο μέρος, εἰς τοὺς αὐτόχθονας τοῦ νέου ἡμισφαιρίου, ὅπου δὲν εἶχόν ποτε διαπεράσει τὰ φαρμακικὰ ἔθνη καὶ τὰ μολυντικὰ παραδείγματα τοῦ παλαιῦ κόσμου. Βέβαια, μεταξὺ τῶν τέκνων τούτων τῆς φύσεως, πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θέλομεν εὐρεῖ τὰς ἐναρέτους ἐκείνας κλίσεις, τὰς ὁποίας ἀλλαχοῦ ἐζητήσαμεν εἰς μάτην. Ἄλλοιμονον! Πάλιν ἀκαρπὸς θέλει μείνει ἡ ζήτησις ἡμῶν! Οὗτοι διαγράφονται παρὰ τοῦ συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τῆς Ἀμερικής, Ροβερτσῶν, (τοῦ ὁποίου ἡ ἐξιστόρησις εἶναι εὐνοϊκωτέρα παρ' ἄλλων τινῶν δοκιμαζομένων ἱστοριογράφων), ὡς μίγμα ὑπερηφανίας καὶ βραθυμίας, καὶ ἰδιοτελείας, καὶ πανουργίας, καὶ ὠμότητος· ὡς ἀνθρώποι, τῶν ὁποίων τὸ φιλέκδικον καὶ τὴν θηριωδίαν τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ χορτάσῃ οὐδὲ νὰ μαλακύνῃ· ὡς ἀλλότριον παντάπασιν τῶν ἐρασιμωτάτων αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ μεταξὺ δύο συζύγων ἀγάπη, τὰ μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων, ἢ τὰ μεταξὺ συμπολιτῶν φιλικὰ αἰσθημάτων ἦσαν εἰς αὐτοὺς παντελῶς ἀγνωστα. Εἶχον δὲ προσέτι μὲ τὴν βαρβαρικὴν τὴν κατάστασιν ἠνωμένα καὶ πολλὰ τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἀδυναμιῶν τῶν ἐκπεπολιτευμένων κοινωνιῶν. Ὁ φοικώδης τρόπος, καθ' ὃν μετεχειρίζοντο τοὺς αἰχμαλώτους, θανατόντες αὐτοὺς δι' ἀπάνθρωποτάτων στρεβλώσεων, καὶ κατατρώγοντες ἔπειτα τὰ νεκρά των σώματα, εἶναι τόσο καλῶς γνω-

στὸς, ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγθῶμεν τῆς ἐπαχθοῦς διαγραφῆς. Οὐδεμία ποιότης ἀξιεπαίνους φαιδρύνει τὴν στυγεράν ταύτην εἰκόνα, πλὴν τῆς ἀνδρίας, καρτερίας, καὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς μικρᾶς τῶν κοινότητος ζήλου, ἂν ἡ ἐσχάτη αὐτὴ ποιότης, οὕτως ἐνεργουμένη καὶ ἀπευθυνομένη, δύναται νὰ νομισθῇ ἐπαίνου ἀξία.

Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐθνικοὺς ἀφίνεις τώρα ὡς ἀναπολογήτους, ἐπιθυμοῦν δὲ νὰ κρίνης τὸν ἀνθρώπον, ἐξετάζων τοὺς τόπους ὅπου ἐπέλαμψε τὸ φῶς τῆς ἀποκαλύψεως. Εἶναι ἀληθές, καὶ μετὰ χαρὰς τὸ ὁμολογῶ, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀνύψωσε τὴν ἠθικὴν εἰς βαθμὸν πολὺ ἀνώτερον παρ' ὅσον ποτὲ ἀνυψώθη εἰς τὸν ἐθνικὸν κόσμον. Πανταχοῦ ἐβελτίωσε τὸν χαρακτήρα καὶ ἐπολυπλασίασε τὰς ἀναπαύσεις τῆς κοινωνίας, τῶν πτωχῶν μάλιστα καὶ τῶν ἀδυνάτων, τοὺς ὁποίους ἀπ' ἀρχῆς ὑπεσχέθη ὅτι λαμβάνει ὑπὸ τὴν εἰδικὴν του προστασίαν. Καθὼς ὁ θεὸς θεμελιωτὴς αὐτοῦ « βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, » οὕτω καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐπιχέει ἀναρίθμητα ἀγαθὰ ἐπὶ μυριάδας, οἵτινες λαμβάνουν τὰς δωρεὰς του, ἐνῶ λησμονοῦσιν ἢ ἀρνοῦνται τὴν δυνάμιν του, καὶ ἐξουθενοῦσι τὴν αὐθεντίαν του. Καὶ εἰς ταύτην ὁμοίως τὴν εὐτυχιστέραν θέσιν, θέλομεν ἀνακαλύψει παμπληθεῖς ἀξιοβρηνήτους ἀποδείξεις τῆς διαφθορᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Μάλιστα δὲ ἡ διαφθορὰ αὕτη θέλει κατασταθῆ τώρα ἐτι προφανεστέρα καὶ ὀλιγώτερον ἀπκρησμιος. Διότι ποῖους φραγκοὺς δὲν ὑπερπεθᾷ τώρα; Ποῖα ἐλατήρια δὲν καταπαλαίει;

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΚΑΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΜΕΘΗΣ.

(ὑπὸ Ἰατροῦ Σαμίου.)

ΜΟΛΟΝΟΤΙ ἀληθεύει ἐν γένει ὅτι « ὀμιλία κακαὶ φθειροῦσιν ἡθῆ χρηστὰ, » εἶναι ὁμοίως ἐξίσου παρατηρητέον ὅτι ὅσοι συναναστρέφονται τοὺς μεθύσους δὲν γίνονται ἐξ ἀνάγκης αἰνολήπτοι, ἀλλὰ χρειάζονται, ὡς φαίνεται, νὰ συνδράμῃ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις των καὶ ἰδιαίτερός τις διοργανισμὸς τοῦ σώματος διὰ νὰ προκόψωσιν εἰς τὴν οἴναφλυγίαν. Καθότι βλέπομεν καθημέραν ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐνδαιτιῶνται εἰς καπηλεῖα καὶ τραπέζας τῶν μεθύσων νήφροντες, ἐνῶ ἄλλοι μὲ τὴν αὐτὴν, ἢ καὶ καλητέραν ἴσως ἀνατροφήν, καὶ πολλάκις μὲ ὅλας τὰς φιλικὰς ἀποτροπὰς καὶ ἠθικὰ ἐμπόδια, ἀποβαίνουν ὅλον τὸ ἐναντίον, ὥστε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οὗτοι αἰσθάνονται ἡδονὴν τινὰ εἰς τὴν βόφρησιν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν ἀναβρασμὸν τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, ἀγνωστον εἰς τοὺς πρώτους. Ὅθεν, χωρὶς νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἰσχυρὰν ἐπιβροχὴν τῶν φαύλων συναναστρωρῶν εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ μεθύσου, ἐμποροῦμεν εὐλόγως νὰ τὸν θεωρήσωμεν ὡς προαιρισμένον μὲ ἰδιαίτερον τινὰ νευρικὸν ὀργανισμὸν διὰ τὴν βροχὴν του εἰς τὴν ἀκρασίαν, ἀπαράλλακτα καθὼς ἀπα-

νέμομεν ἐμφυτόν τινὰ κλίσιν εἰς τοὺς περιβλέπτους δι' ὅποιανδήποτε ἀρετήν.

Μερικοὶ γίνονται μέθυσοι ἐκ προαιρέσεως, ἄλλοι δὲ ἐξ ἀνάγκης· οἱ πρώτοι ἀγαποῦν φυσικὰ τὰ ποτὰ, συνήθως ἔχουν αἱματώδη κράσιν, ἀδέξιον νοῦν εἰς τὸ συλλογίζεσθαι, καὶ κτηνώδεις καὶ χαμπερπεῖς ὀρέξεις· αἱ μυῶδεις ἴνες των εἶναι ἐν γένει ἔντονοι καὶ ἀνεπτυγμένοι, καὶ διαχέεται τὸ πρόσωπόν των ἀπὸ εὐθυμίαν σχεδὸν πάντοτε, ὑπεραγαποῦν δὲ τὰς θορυβώδεις κραυγὰς τῶν θιάσων, ὥστε οἱ τοιοῦτοι ἐμποροῦν εὐλόγως νὰ ἀποδώσωσιν ὅλας τὰς δυστυχίας των εἰς τὴν ἐμφυτον ἀγάπην τῆς φιάλης.

Ὁ ἐξ ἀνάγκης μέθυσος δὲν εἶναι ἴσως τόσο ἐπιβροχῆς εἰς τὴν ἀκρασίαν· αὐτὸς ἐνδέχεται νὰ ἔχη καὶ κάποιαν χρηστότητα ἠθῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφθασε νὰ ἐμπέσῃ εἰς δυστυχίας, καὶ ὁ νοῦς του συμβαίνει νὰ μὴ ἦναι θεμελιωμένος εἰς ὀρθὴν θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἀντὶ νὰ ἀντέχῃ γενναίως εἰς τὰ θεινὰ, προσπαθεῖ νὰ κατακλύσῃ τὴν λύπην του μὲ τὸ ποτόν. Ὑπερβολικὴ εὐαισθησία, νοητικὴ χαλνώσις ἐν μέρει, καὶ ἡ συχὴ ἀναπόλησις τῆς συμφορᾶς του τὸν παροτρύνουν εἰς τὴν ἀκρασίαν. Ἡ μέθη εἰς τὸν τοιοῦτον εἶναι συνέπεια, ἀλλ' ὄχι αἰτία τῶν δυστυχιῶν του. Καταφεύγει δὲ εἰς αὐτὴν κατὰ μόνας, καὶ ἀναλίσκεται ἐν παραθύσῳ. Αὐτὸς συχὰ ἀποθνήσκει, κατὰ τὴν συνήθη φράσιν, « ἀπὸ κακῆς καρδίας, » πρὶν ἢ βλαφθῇ ἡ ὑγεία του ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν, ἢ ἀναπτύχθῃ ὀργανικὸν τι πάθος εἰς κἀνὲν ζωτικὸν μέρος, ἢ πάθη τὸ λογικὸν του ἀπὸ παραφροσύνην.

Πολλοὶ γίνονται μέθυσοι ἀπὸ ὑπερβολικὴν καὶ ἄκριτον συγκατάβασιν ἐκ μέρους τῶν γονέων των εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Συνειρίζουν μερικοὶ γονεῖς νὰ προσφέρωσιν οἶνον καὶ οἰνόπνευμα εἰς τὰ τέκνα των μὲ τὴν ἀπατηλὴν ἰδέαν ὅτι οὕτως ἐνδυναμῶνται τὰ σώματά των, ἀλλὰ μὲ τοῦτο ἄλλο δὲν κατορθῶνουν εἰμὴ νὰ τὰ προγυμνάζωσι τακτικὰ εἰς τὴν οἴνοφλυγίαν. Οἱ εὐδοκιμώτεροι ἀσιδοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρέχουν κίνδυνον νὰ γίνωσι μέθυσοι, καὶ μάλιστα ἂν τύχῃ νὰ ἦναι φυσικὰ εὐθυμοὶ καὶ φαιδρῶς χαρακτῆρος. Οἱ εἰς μεγαλοπόλεις ἐνδαιτιώμενοι ἐργάται καὶ βάνασοι ὑπόκεινται μᾶλλον εἰς τὴν μέθην, παρὰ οἱ γεωργοὶ καὶ ὅσοι κατοικοῦν εἰς ἐξοχὰς. Οἱ οἰκέται τῶν πλουσίων, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κάπηλοι, οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τῶν θεάτρων καταντοῦν συνήθως εἰς τὴν οἴνοφλυγίαν. Μερικοὶ διδάσκουν ἀβρόνως εἰς τὰς συζύγους των τὴν μέθην, παρακινοῦντες αὐτὰς νὰ γευθῶσι μεθυστικὰ ποτὰ, τὰ ὁποῖα ἀρέσκουν εἰς αὐτοὺς. Αἱ γυναῖκες ἀποκοῦν τὴν ἕξιν ταύτην ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς γαλακτοτροφίας, παρακινούμεναι ἀπὸ ἄλλας μὲ τὴν σφαλερὰν ἰδέαν ὅτι ὁ οἶνος δυναμῶνει τὸ γάλα των, καὶ

παχύνει τὸ νήπιον, τάληθες δὲ εἶναι ὅτι τὰς κάμνει χονδροειδεῖς τὴν ὄψιν, ἀλλοιώνει τοὺς ὑγιεῖς χυμοὺς τοῦ γάλακτος, καὶ συχνὰ γίνεται αἰτία μελλούσης ἀκρασίας πάντη ἀνοικείου εἰς τὸ φύλλον των.

Εἶναι δὲ καὶ τόσον ἀληθές, ὅσον περιεργον, ὅτι τὰ τέκνα μεθύσων γονέων πολλάκις γίνονται ἡλίθια, ἢ ἀποβαίνουν κακοήθη, καὶ συνήθως τὰ σώματά των εἶναι ἰσχνά, γίνονται δὲ θύματα τοῦ ὑδροκεφάλου, στηθικῶν ἢ γαστρικῶν νόσων, ἢ ἀποθνήσκουν ἀπὸ χοιραδικὰ πάθη τῶν μεσεντερικῶν ἀδένων ἢ τῶν ἀρθρώσεων εἰς τὴν νηπιότητά των, ὥστε ἡ παρατήρησις τοῦ Κυνικοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ ἡλίθιον μειράκιον, « Ὁ πατήρ σε μεθύων ἔσπειρεν, » ἦτον ὀρθή, ἂν ἔχει τόσον φιλόφρονος. Ἀναλογιζόμενοι τὰς τοιαύτας συνεπείας ὅσοι ἐκ τῶν γονέων ἔχουν σπινθηρά τινα ἠθικῆς τιμιότητος θέλουν παύσειν ἀπὸ ἔξιν, τῆς ὁποίας τοὺς πικροὺς καρποὺς μέλλουν ἀφεύκτως νὰ κληροδοτήσωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους των.

Ἄλλ' αἰ συνέπειαι τῆς μέθης εἶναι λυπηραὶ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους θιασώτας τῆς, καθὼς θέλει φανῆν ὅταν ἀναλύσῃ τις τὰ φυσιολογικά τῆς φαινόμενα. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς εὐωχίας γαλήνιον τι αἰσθημα διαχέεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ οἰνοπότου, καὶ ἡ ψυχὴ του εὐφραίνεται εἰς εὐάρεστον τινα ἀταραξίαν. Βαθμηδὸν αἰσθάνεται τρυφερόν τι σφύριγμα εἰς τὰ ὦτα, ὡσάκις παύσωσιν αἱ ὀμίλια. Τὸν φαίνεται ὅτι φέρει τὴν κεφαλὴν ἐλαφροτέραν παρὰ τὸ σνήθες εἰς τοὺς ὤμους του, καὶ ἐν εἶδος σκοτοδινίας λεπτοτέρας παρὰ τὴν ἀραιότεραν ὀμίχλην τῆς αὐγῆς ἐμποδίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἀπὸ τοῦ νὰ βλέπωσιν εὐκρινῶς τὰ ἀντικείμενα. Τὰ φῶτα τῶν λύχνων ἀρχίζουσιν νὰ χορεύωσι, καὶ φαίνονται πολλαπλάσια. Αἰσθάνεται γλυκύθυμόν τινα θερμότητα περὶ τὴν καρδίαν. Ἡ φαντασία του ἐκτείνεται, καὶ πληροῦται ἀπὸ ποικίλας ἠδονικῆς εἰκόνας. Τώρα γίνεται εὐγλωττος, καὶ ἐκφράζει ἐνθουσιωδῶς τοὺς ἐνδομύχως ἀναπτουμένους συλλογισμοὺς του. Ἡ ψυχικὴ ἀγαλλίασις τοῦ μεθύσου ἤδη συνίσταται εἰς μίαν καθολικὴν εὐαρέσκειαν μὲ τὸν ἑαυτὸν του καὶ μ' ὅλον τὸν κόσμον, δὲν συλλογίζεται πλέον δυστυχίας, ἀλλ' ἐντρυφᾷ εἰς προσωρινὴν μακαριότητα. Ἡ εὐδαιμονία του ἐκορυφώθη, καὶ ἡ ἐκστασις του εἶναι ὀλοσχερῆς. Ὁ ἐγκέφαλος εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς κάποιαν εὐταξίαν, ἐσυγκινήθη μὲν κατὰ τι, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ συλλογίζεσθαι μὲ ὀρθότητά τινα δὲν ἐξέλειψε. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν ὁ μέθυσος ἐκμυστηρεῖται τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς του. Αἱ καλαὶ ἢ κακαὶ του ποιότητες προκύπτουν ἀνυποστόλως, καὶ τώρα ἀρμόζει τῶν παλαιῶν τὸ « Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια » διότι ἡ ἀνθρώπινος καρδιά ἐμπορεῖ νὰ κατοπτρευθῇ καθαρὰ. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις ὁ φιλόνομος

διαπληκτίζεται, ὁ ἀκόλαστος ἐρωτομανεῖ, ὁ μεμψιμοῖρος παραπονεῖται, ὁ ἄσωτος σπαταλᾷ, ὁ δὲ φιλόργυρος δένει σφιγκτότερα τὸ βαλάντιόν του, καὶ ἀνακυκλεῖ τόκους ἐπὶ τόκων. Ὅσοι ἔχουν τρυφεράν καὶ συμπαθητικὴν ψυχὴν καταφέρονται εὐκόλως εἰς δάκρυα μὲ τὴν ὄψιν λυπηρῶν ἀντικειμένων, ἢ ἀπὸ τὸ ἄκουσμα οἰκτρᾶς τινος διηγήσεως. Ἡ μέθη, ὡς φαίνεται, αὐξάνει τὴν εὐαισθησίαν των εἰς γελωδιῶδη βαθμὸν, ὥστε, ἂν οἱ τοιοῦτοι τύχῃ νὰ ἔχωσι καὶ ζωηρὰν φαντασίαν, πλάττουν ἰδανικὰς δυστυχίας, κλαίοντες ὅτι δῆθεν ἔχασαν τὸν πρὸ εἰκοσι ἢ καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἴσως ἀποθάνοντα συγγενῆ, ἢ φίλον, ἢ ὀδυρόμενοι διὰ τὰς πολλὰς ἀμαρτίας των. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν μεθύσων εὐστοχώτατα ὠνομάσθη « Κρασοκατάνυξις. » Ἄλλ' ὁ οἰνόληπτος μετ' ὀλίγον δὲν δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς σφοδρὰν τινα κλίσειν τοῦ νὰ λαλῇ ἀσυνάρτητα, μολονότι συναισθάνεται καλῶς ὅτι φλυαρεῖ. Ἀνοηταίνει δὲ καὶ εἰς πολλὰς του πράξεις, καίτοι γνωρίζων ὅτι φέρεται ἀπρεπῶς, διότι ἡ δύναμις τῆς βουλήσεως, ἢ δύναμις ἐκείνη ἣτις ὑποτάσσει τὴν βούλησιν εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, παρελύθη ὅλως διόλου. Ἡ ἠδονικωτέρα ἐποχὴ τῆς μέθης, ὡς φαίνεται, εἶναι πρὶν ἀρχίσῃ ἡ πολυλογία· ὅταν δὲ ἅπαξ ἐπέλθῃ αὕτη, ὁ ἀνθρώπος εἶναι τῶν ἀξιογέλαστος, καὶ ἡ εὐθυμία του, μολονότι τραχωδεστέρα, δὲν εἶναι πλέον ἠδονικῆ. Κατ' ἀρχὰς ἡ μέθη γίνεται μὲ κάποιον αἰσθημα λογικότητος, ἐπὶ τέλους ὅμως ἀποβαίνει ζωώδης, διότι τώρα ἡ σκηνὴ κατανατᾷ παχυλῆ. Ἡ φαντασία τοῦ μεθύσου διαστρέφεται ἀπὸ τὰς πλέον ἄλλοκότους εἰκόνας, καὶ ἀντὶ νὰ μετριάσῃ τὸ ποτόν του, αὐτὸς βροφᾷ ἀπληστώτερα, καὶ ἐν ποτήριον διαδέχεται τὸ ἄλλο μὲ πλειοτέραν ὀραστηριότητα. Ὁ ἐγκέφαλός του σκοτοδιναῖ, τὸ φῶς τῶν λύχνων τὸν φαίνεται πορφύροχρον, πράσινον, ἢ κίτρινον, καὶ ἐνῶ φέγγουν δύο ἢ τρία φῶτα μόνον ἐπὶ τῆς τραπέζης, αὐτὸς βλέπει ὀλόκληρον δεκάδα. Περὶ τὰ τέλη ἡ ὀμίλια γίνεται παχυλῆ, καὶ ἡ χρῆσις τῆς γλώσσης κατὰ μέγα μέρος χάνεται, τὸ στόμα μένει ἡμίκληστον, καὶ ἡ φυσιολογία τοῦ προσώπου ἡλίθιος, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ χάνουν τὴν ζωηρότητά των, καὶ περιστρέφονται καθυγροί. Φαντάζεται δὲ συνήθως ὅτι ἐνώχλησέ τινα τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ προσφέρει γελωδιῶδη ἀφρονίαν ἀπολογιῶν. Συχνὰ ἐκλαμβάνει ἄλλον ἀντ' ἄλλου, καὶ τοὺς ἀπόντας, ἢ πρὸ πολλοῦ ἀποθάνοντας φίλους του ὡς παρόντας. Ἡ δύναμις τῶν μυῶνων, ἣτις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς οἰνοποσίας εἶχεν αὐξήσει, τώρα ἐκλείπει σχεδὸν ὀλότελα, ὥστε μόλις εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ περιπατήσῃ στερεὰ, ἀλλὰ κλονεῖται ἀπὸ ἐν εἰς ἄλλο μέρος. Ἐν τοσοῦτῳ αὐτὸς δὲν αἰσθάνεται τὴν χάνωσίν του, ἀλλ' ἐνῶ τὰ παράξενά του

κινήματα προξενοῦν γέλωτα εἰς τοὺς περιεστῶτας, ἐκεῖνος φρονεῖ ὅτι περιπατεῖ γιγαντιαίους βήμασι· ὅταν δὲ δοκιμάσῃ νὰ τρέξῃ, νομίζει ὅτι προχωρεῖ μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Τὰ μέλη τέλος πάντων ἀδυνατοῦν νὰ βαστάσωσι τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὅθεν πίπτει καὶ ἐξαπλοῦται κατὰ γῆς ὅπου φθάσῃ, καὶ ἀμέσως καταφέρεται εἰς ὕπνον ἢ κάρον βαθύν, ἀναπνέων μὲ ἀποπληκτικὸν ῥόγγον τοῦ λάρυγγος τὰς ἐξατμίσεις τῶν εἰσφορηθέντων ποτῶν, ἢ ἐκκενῶν ἀμφοτέρωθεν ἐνίοτε τὰ περιεχόμενα τῆς κοιλίας χωρὶς αἰσθησιν. Ὅποια κατάστασις διὰ λογικὸν ὄν ἐναβρυνόμενον εἰς τὰ προτερήματά του, ὅτι « κατὰ τὴν μορφήν καὶ κίνησιν εἶναι τόσον περικαλλῆς καὶ θαυμάσιος, ἰσάγγελος κατὰ τὰ ἔργα, εἰς τὴν διάνοιαν ὡς Θεός, ὁ ὠραϊσμός τοῦ κόσμου, καὶ ἡ κορωνὶς τῶν ζώων! »

Ἄν τυχὸν αἰ αἰσθήσεις τοῦ μεθύσου δὲν ἀποκαρθῶσιν ὀλοτελῶς εἰσέτι, μόλις βάλλει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ προσκέφαλον, καὶ κυριεύεται ἀπὸ σφοδρῶς παλμούς τῆς καρδίας, αἰσθάνεται δὲ μὲ πόνον παταγώδεις ἤχους εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ φαντάζεται ὅτι ἀκούει μακρόθεν τὴν ἀμυδρὰν ἠχῶ τῶν κραυγῶν καὶ τοῦ γέλωτος τῶν συνθιασωτῶν του, ἕωσού ἡ σκοτοδινίασις κορυφωθῇ, καὶ ὁ μέθυσος ἐμπέσῃ εἰς ληθαργικὸν ὕπνον. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς μέθης τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀντέχει καλῆτερα εἰς τὸ ψῦχος, ὥστε συμβαίνει νὰ κεῖται δι' ὥρας ἢ καὶ ὀλόκληρον νύκτα ἐπὶ τῆς χιόνος ὑπαίθριος πολλάκις χωρὶς βλάβην. Ὑπομένει δὲ ὀδυνηρὰς πληγὰς καὶ ἀκρωτηριάσματα χωρὶς πόνον κατὰ τὸ φαινόμενον. Συνήθως ἀνανήφει ἀπὸ τὴν μέθην ἂν τὸν περιχύσῃ τις αἰφνης μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ πέσῃ ἀπερισκέπτως εἰς τὴν θάλασσαν. Σφοδρὰ ψυχικὰ πάθη προξενοῦν τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα, καθὼς λόγου χάριν ἡ συναισθησις ἐπιχειμένου τινος κινδύνου, ἢ ἡ ἔξαφνος κοινοποιήσις χαροποιῶν ἢ λυπηρῶν εἰδήσεων.

Τὴν ἐπαύριον ὅταν ἀνανήψῃ ἀπὸ τὴν κτηνώδη κατάστασίν του, εὐρίσκει ἑαυτὸν πυρέσσοντα. Αἱ παλάμαι τῶν χειρῶν του εἶναι κατάξηροι, πάσχει ἀπὸ κεφαλαλγίαν, κυριεύεται ἀπὸ ὑπερβολικὴν δίψαν, ἢ γλωσσά του εἶναι ὑπόλευκος, ξηρὰ καὶ τραχεῖα, τὸ δὲ στόμα στεγνόν, καὶ πονεῖ ὁ λαιμός. Οἱ πρότινων ὠρῶν ζωηροὶ καὶ πυριφλεγεῖς ὀφθαλμοὶ του τώρα εἶναι πλήρεις χυανότητος, ἡλίθιοι, καὶ ἀνίκανοι νὰ ὑποφέρωσι τὸ φῶς. Ἡ ἄλλοτε ἐρυθρόχρους, φαιδρὰ, καὶ εὐθυμος μορφή τοῦ προσώπου μετεβλήθη εἰς χλωμότητα καὶ κατῆφειαν, σημεῖον τρανὸν τοῦ πνευματικῆ ἀμα καὶ σωματικῆ ἐκνευρισμοῦ. Τώρα μελαγχολεῖ καὶ ἀναπολεῖ μὲ θλίψιν τὰ γενόμενα τῆς παρελθούσης ἑσπέρας, καὶ ὁμολογεῖ μὲ συντριβὴν καρδίας τὴν ἀνοιαν τῆς διαγωγῆς του, ὑπόσχεται δὲ

μεθ' ὄρκου ὅτι ποτὲ δὲν θέλει μεθύσειν οὕτω, καὶ ζητεῖ ἀνυπομόνως ὕδωρ νὰ σβύσῃ τὴν δίψαν του. Εὐτυχῆς τῶνόντι ἤθελεν εἶσθαι ὁ τοιοῦτος, ἂν ἡ μετάνοια καὶ ἀπόφασίς του μείνωσιν ἀκλόνητοι, διότι ὅσα ἔπαθεν εἰς τὴν πρώτῃν ἴσως ἀπόπειραν τῆς οἰνοποσίας εἶναι μὴδὲν ὡς πρὸς τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα θέλουν τὸν κατατρέχειν ἐν ὄσῳ ζῆ, καὶ θέλουν τὸν φέρει παράκαιρα εἰς τὸν τάφον, ἂν ἀφρηθῇ νὰ τὸν κυριεύσῃ ὁ δαίμων τῆς μέθης. Ἀπὸ τὴν ἐπανελημμένην κατάχρησιν τῶν μεθυστικῶν ποτῶν ἔχει νὰ προσμένῃ φλογώσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν μεμβρανῶν του, πλευρίτιδας, γαστρίτιδας, ἠπατίτιδας, ἰκτερον, ὕδρωπα, διαβήτην, ἀρθρίτιν, δυσπεψίαν, καὶ τέλος πάντων στέρησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ ἀπὸ τὴν Τρομάδῃ καλουμένην μανίαν, ἣτις, ἀφοῦ τὸν κάμη οἰκτρὸν θέαμα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, συχνὰ σβύνει καὶ τὸν σπινθηρὰ τῆς ζωῆς, καὶ τὸν στέλλει εἰς τὸ φοβερόν Βῆμα τοῦ Πλάστου του κτηνώδες καὶ ἐλεεινὸν πνεῦμα πρὸς καταδίκην ἀναπόφευκτον καὶ αἰώνιον.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

ἘΧΟΜΕΝ ὑπ' ὄψιν Λόγον ἐκφωνηθέντα εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Σύμης τὴν 18ην Ἀπριλίου τοῦ 1843, καθ' ἣν ἡμέραν ἔγεινεν ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων, παρὰ τοῦ Κυρίου Νικάνδρου Φιλαδέλφου.

Ὁ Λόγος οὗτος πραγματεύεται συνοπτικῶς περὶ τῶν ἐμποδίων, ὅσα πολλάκις ἀπαντᾷ ἡ κοίνωσις καὶ διάδοσις τῆς παιδείας, ἀνάγων αὐτὰ εἰς δύο, τὰ ἐκ τῆς προαιρέσεως καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων.

Ἄλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐκ τῆς προαιρέσεως ἐμποδίων, ὀλίγοι, μᾶς φαίνεται, ὑπάρχουσι τὴν σήμερον εἰς τὸ ἔθνος, οἵτινες δὲν ἐπιθυμοῦσι τὴν πρόοδον τῶν φώτων· προσέτι, οἱ ἐναντίοι τῆς παιδείας, καὶ πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ ἂν ὑποθεθῶσι, δὲν δύναται πλέον νὰ σβύσωσι τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως, ἣτις τόσον γενικῶς κατέλαβε τοὺς ὁμογενεῖς· ἡ κακὴ κατάσταση, εἰς ἣν εὐρίσκονται τὰ ἐν Γουρκίᾳ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, δὲν προέρχεται βεβαίως ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν φιλομαθείας, ἀλλὰ προδήλως ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν τῶν μέσων, τουτέστι τὴν ἑλλειψιν τῶν σταθερῶν χρηματικῶν πόρων, τὴν ἑλλειψιν τῶν ἀρμοδίων διδασκάλων, καὶ τὴν ἑλλειψιν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων· ἢ, ἂν θέλῃ τις συντομώτερον καὶ γενικώτερον νὰ ἐκφρασθῇ, δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ αἴτιον ὄλου τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἐλλειψίς σταθερῶν πόρων· καθότι διὰ τῶν χρημάτων καὶ διδασκάλου ἡ δύνατο νὰ δημιουργηθῶσι, καὶ τὰ ἀπαιτούμενα βιβλία νὰ ἐκδοθῶσιν. Ὅπταν κοινότης ἢ δῆμος τις αἰσθάνηται τὴν ἀνάγκην τῆς παιδείας, καὶ ἔχῃ ἱκανὰ χρηματικὰ μέσα, δῆλον ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΟΥΥΤΤΕΝΒΑΧ.

«**ἮΡΧΙΣΑ** ἀπὸ τὸν Ὀμηρον. Εἰς τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν εἶχον σπουδάσει περὶ τοὺς ἑκατὸν στίχους τοῦ Ἄλφα τῆς Ἰλιάδος. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐτελείωσα εἰς δύο μῆνας, ἀναθεωρῶν αὐτὸ καθ' ὃν τρόπον τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐξηκολούθουν τὴν σπουδὴν τοῦ Ὀμήρου ὡς βάρος μᾶλλον ἢ πρὸς εὐχαρίστησιν. Δὲν ἐγνώριζον εἰσέτι τὸ μεγαλοφυὲς ἐκεῖνο πνεῦμα. Πολλοὶ ἄλλοι νέοι ἐδοκίμασαν τὸ αὐτό. Κατὰ συνέπειαν, ἀνεγίνωσκον τὸν Ξενοφῶντα μετὰ τοῦ Ὀμήρου, ἀφιερῶν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ καιροῦ μου εἰς τὰ πονημάτά του. Ἦσαν δὲ τὸσον εὐληπτα, ὥστε, τρόπον τινά, κατεβίβρωσκον αὐτά. Σπανίως ἠναγκαζόμην νὰ μεταχειρίζωμαι λεξικόν, διότι σχεδὸν τὰ πάντα ἐνοοῦντο ἀπὸ τὸ συγκείμενον. Μετεχειρίζομην Λατινικὴν μετάφρασιν, ἥτις ἦτο μὲν χρήσιμος εἰς ἄνδρα τῆς ἡλικίας μου, ἀλλὰ δὲν χρησιμεύει ποτὲ εἰς τὰ σχολεῖα. Τὰ ἅπαντα τοῦ Ξενοφῶντος, ἐξαιρέσει τῶν Ἀπομνημονευμάτων, ἀνέγνων τετράκις εἰς τέσσαρας μῆνας. Ἐστοχάσθην ἔπειτα ὅτι μὲ ἦτον εὐκολον νὰ ἀναγνώσω οἰονδήποτε συγγραφέα. Ἐπίασα τὸν Δημοσθένη. Εἶχον δὲ ἀντίτυπον χωρὶς Λατινικῆς μεταφράσεως, ἀλλὰ συνωδευμένον ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς σημειώσεις τοῦ Ἰερωνύμου Οὐολφίου. Σκότος ἀδιαπέραστον! Ἄλλ' εἶχον μάθει νὰ μὴ τρομάζω εἰς τὰς ἀρχάς. Ἐξηκολούθησα. Εὐρῆκα περισσοτέρας δυσκολίας παρά ποτε πρότερον καὶ εἰς τὰς λέξεις καὶ εἰς τὸ μῆκος τῶν περιόδων. Ἐπὶ τέλους, μετὰ πολλοῦ πόνου, ἔφθασα εἰς τὸ πέρασ τοῦ πρώτου Ὀλυμπιακοῦ. Τότε ἀνέγνων αὐτὸν δευτέραν καὶ τρίτην φοράν. Τὰ πάντα μ' ἐφαίνοντο ἤδη σαφῆ καὶ εὐληπτα. Εἰσέτι ὁμως δὲν κατενόουν τὸ πῦρ τῆς εὐγλωττίας, τὸ διακρίνον αὐτόν. Ἐδίσταζον ἂν ἔπρεπε νὰ προβῶ εἰς τὸν δεύτερον λόγον, ἢ νὰ ἀναγνώσω τὸν πρῶτον καὶ τετάρτην φοράν. Ἀπεράσισα νὰ κάμω τοῦτο. Πόσον δὲ σωτήρια τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναθεωρήσεως! Ἐνῶ ἀνεγίνωσκον, αἰσθημα πάντη νέον καὶ ἄγνωστον μὲ κατέλαβεν. Εἰς τὴν μελέτην ἄλλων συγγραφέων, ἢ ἡδονή μου προήρχετο ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν ἐνοιῶν καὶ λέξεων ἢ ἀπὸ συναίσθησιν τῆς ἰδίας μου προόδου. Τώρα δὲ, παράδοξον αἰσθημα διεχύθη εἰς τὸ πνευμά μου, καὶ νύξανε κατὰ πᾶσαν νέαν ἀνάγνωσιν. Ἐβλεπον τὸν ῥήτορα πεπυρωμένον, τεθλιμμένον, ὀρμητικῶς φερόμενον ἐπὶ τὰ πρόσω. Ἀνεφλεγόμην δὲ κάγω, καὶ ἐσυρόμην ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βέβηματος. Ἦσανόμην ἐπηρμένην τὴν ψυχὴν μου, καὶ δὲν ἤμην πλέον τὸ αὐτὸ ἄτομον. Μ' ἐφαίνετο ὅτι αὐτὸς ἐγὼ ἤμην Δημοσθένης, ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκφωνῶν τὸν λόγον τοῦτον, καὶ προτρέπων τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀναδειχθῶσι γενναίων καὶ ἐνδύων προγόνων ἄξιοι ἀπόγονοι. Δὲν ἀνεγίνωσκον δὲ σιωπηλῶς, καθὼς εἶχον ἀρχίσειν, ἀλλὰ τρανοφῶνως, μυστικῶς πως ὠθούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς ὀρμῆς καὶ ζέσεως τῶν αἰσθημάτων, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς δυ-

νάμεως τοῦ ῥητορικοῦ ῥυθμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως, ἀνέγνων εἰς τρεῖς μῆνας τοὺς πλείστους τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους. Ἀφοῦ δ' οὕτως ἐγεῖνα ἰκανώτερος νὰ ἐνοῶ τοὺς συγγραφεῖς, ἠγαλλόμην μᾶλλον καὶ εἰς τὸν Ὀμηρον, τὸν ὁποῖον ταχέως ἐτελείωσα. Μετὰ ταῦτα, ἐσπούδασα καὶ ἄλλους μεγάλους συγγραφεῖς, μετὰ πολὺ περισσοτέρας ὠφελείας.»

Μετὰ τὸν Δημοσθένη ἤρχισεν ὁ Οὐύττενβαχ τὸν Πλάτωνα, οὐ μόνον ἀναγινώσκων τοὺς Διαλόγους του, ἀλλὰ καὶ σχολιάζων αὐτούς, ὡς ἂν ἐσκόπευε νὰ τοὺς παραδώσῃ. Περικυλιόμενος εἰς τοὺς σκιερούς περιπάτους τοῦ Μαρβούργου, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ θυλάκιόν του φύλλα τῶν πονημάτων τοῦ Πλάτωνος, ὡς συμπεριέφερον ὁ πατήρ του τεμάχια τοῦ Ξενοφῶντος ὅτε περιεπλανᾶτο ἐπὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας του ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἄλπεων. «Ἐγνώρισα,» λέγει, «ὅτι ἡ σπουδὴ τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι μόνον ὠφελιμος καθ' ἑαυτήν, διὰ τῆς ἐπιβροῆς ἣν ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν τρόπων, τῆς διανοίας, τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος, τοῦ ὕψους, — καὶ προσεῖτε καθὸ προάγουσα κομψὴν ἐκφώνησιν, καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας, — ἀλλ' ὅτι εἶναι πολὺ ὠφελιμώτερα ἐκ τοῦ ὅτι ἐνισχύει τοὺς σπουδάζοντας νὰ ἐνοοῶσιν ὀρθῶς τοὺς μεταγενεστέρους Ἑλληνας καὶ Ῥωμαίους συγγραφεῖς, διότι τὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδῆς τοῦ Πλάτωνος εἶναι διακεχυμένα εἰς ἅπαντας αὐτούς, καὶ μάλιστα εἰς ὅλον τὸν κύκλον τῶν ἀρχαίων γνώσεων.»

ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ, ΕΝ ΜΕΑΝΗ.

ἘΠΕΣΚΕΦΘΗΝ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀηδέστερον, ἀγεννότερον θέαμα δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ φαντασθῇ. Ἦτον ἡ δεκάτη τετάρτη ἡμέρα μετὰ τὴν μάχην, καὶ ὁμως πολλὰ ἐτι κεκολοβωμένα καὶ σηπόμενα πτώματα ἔκειντο ἄταφα, ἐνῶ οἱ γύπες καὶ οἱ κύρακες περιῦπταντο ἀνὰ χιλιάδας, καὶ σκύλοι, οἵτινες εἶχον φάγει μέχρι χορτασμοῦ, μόλις ἐκινουῦντο ὑποκάτωθεν τῶν ποδῶν τῶν ἵππων μας. Ἐκατοντάδες ὁμως τινὲς εἶχον ταφῆν εἰς ἓν μέρος, ὅπου συνειμυγνύοντο τὰ σώματα φίλων τε καὶ ἐχθρῶν. Πολλοὶ ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος εἰς τὰ φορέματά των ἀπὸ τὰ πυροβόλα των ἵπποι καὶ κάμηλοι καθίστανον τραγικωτέραν τὴν σκηνὴν τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ αἵματος. Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν οἱ Βελουχάιοι εἶχον ἐκλέξειν, ἦτο καλὴ ἀλλὰ, μολονότι μονομαχοῦσιν ἐπιτηδείως, ἀγνοοῦσι τὴν τακτικὴν. Ἡ περιχώρος εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν εἶναι κατεστρωμένη ἀπὸ τὰ νεκρά των σώματα.

(Ἐξ Ἐφημερίδος τῆς Βουδαῆς.)

Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἄτραπὸς εἰς πενήν ἐστὶν ἐτοιμοτάτη.

Πᾶν τὸ περιττὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιός,
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλεόν ἐστὶ χολή.

Ἡ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

Ὁ **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ** Παῦλος λέγει ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ ὅτι εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ γνωρίζῃ τίποτε μετὰ τῶν εἰμῆ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ εἶχε κληθῆν εἰς τὴν πνευματικὴν βασιλείαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ἀποστόλου διὰ καταπληκτικοῦ θαύματος, δι' οὐρανοῦ ὀπτασίας, ἐνῶ εὐρίσκετο καθ' ὁδὸν, εἰς Δαμασκὸν πορευόμενος νὰ καταδιώξῃ, νὰ συλλάβῃ, νὰ δέσῃ, νὰ φυλακώσῃ, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Μίαν στιγμὴν πρὸ τῆς ἐκλάμψεως τοῦ οὐρανοῦ φωτὸς καὶ τῆς θείας φωνῆς ἣτις κατέπληξε τὴν ἀκοήν του, «**Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με διώκεις;**» οὐδ' ἐφραντάζετο κἄν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ γένῃ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ὁποῦ τοῦνομα τὸσον ἐγκαρδίως ἐβδελύσσετο, καὶ τοὺς μαθητὰς τοῦ ὁποῦ τὰ μέγιστα ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἄλλὰ τί ἀδύνατον παρά τῷ Θεῷ; Ἡ καρδία τῶν βασιλείων καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ στρέφει αὐτὴν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, ὡς στρέφονται οἱ ποταμοὶ τῶν ὑδάτων. Μία λέξις ἀπὸ τὸν δεδοξασμένον καὶ παντοδύναμον Σωτῆρα ἤρκεσε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν υπερέφρανον τοῦτον Φαρισαῖον, τὸν καυχηματίαν καὶ ὑβριστικὸν ἐχθρὸν, ὅστις δὲν ἔπνεεν εἰμῆ ἀπειλὰς καὶ φόνον κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του. Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ Φαρισαῖος, ὁ ἔτοιμος νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεὸν ὅτι δὲν ἦτον ὡς ἄλλοι ἄνθρωποι, κατέλαβεν ὅτι ἦτον ὁ χαμερπέστατος τῶν ἀνθρώπων, ὁ πρῶτος τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ἤδη ἐζήτει ἔλεος παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καθὸ συναισθανόμενος ὅτι ἐμελλε ν' ἀπολεσθῇ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ.

Μέχρι τῆς ἀξιωματικῆς ταύτης στιγμῆς, ἡ πλεον ἐνθερμος ἐπιθυμία τῆς καρδίας του ἦτο νὰ ἐξαλείψῃ τὸ ὄνομα, τὴν θρησκείαν, καὶ τὴν μνήμην τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ τώρα, αἴφνης καὶ διαμιάς, ἐνηργήθη μεταβολὴ ἐν αὐτῷ μεγάλη καὶ θαυμαστή, σωτηριώδης καὶ μόνιμος. Πρότερον οὐδὲν ἦτον εἰς αὐτὸν μισητότερον τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, τώρα δὲ οὐδὲν ἦτο πολυτιμώτερον. Πρότερον τὸ μῖσος τοῦ Χριστοῦ παρεκίνησεν αὐτόν ν' ἀρήσῃ τὰς ἐν Ἱερουσαλήμ σπουδὰς του, καὶ νὰ περιπλανᾶται εἰς ξένας πόλεις πρὸς καταδίωξιν τῶν μαθητῶν του· τώρα δὲ προθυμεῖται καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς νὰ ἐπισκεφθῇ, ν' ἀπαντήσῃ πάντα κίνδυνον, νὰ ὑποφέρῃ πᾶν εἶδος κακοπαθείας, καὶ τὸν θάνατον αὐτόν, κηρύττων τὸν Χριστόν ὡς τὸν ἐσταυρωμένον Σωτῆρα τοῦ ἀπολωλῶτος κόσμου. Τί ἄλλο παρά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ τοιαύτην μεταβολὴν εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον; Ὁλος ὁ κόσμος

πρέπει βεβαίως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ ἐκπληκτικὴ αὐτῆ μεταβολὴ εἰς Σαοῦλον τὸν Ταρσέα ἐνηργήθη διὰ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ Ὑψίστου, καὶ ὅτι ἡ χάρις αὐτῆ ἦτο δῶρον τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς οὐτε ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς χάριτος ταύτης, οὔτε τὴν ἐζήτησε· καὶ τὸσον ὀλίγον εἶχε κατὰ νοῦν ὅτι ἐμελλε νὰ τὴν εὕρῃ, ὅσον ἠλπίζε τὸ πάλαι ὁ συνώνυμος αὐτοῦ Σαοῦλ νὰ εὕρῃ βασιλείον, ὅτε ζητῶν τοὺς ἀποπλανηθέντας ὄνους τοῦ πατρός του ἀπήντησε τὸν προφήτην Σαμουὴλ, καὶ ἐχρίσθη παρ' αὐτοῦ ὡς ὁ μέλλων βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

Ἡ καθ' ὁδὸν οὐράνιος ὀπτασία εἶχε φέρει Σαοῦλ τὸν Ταρσέα εἰς ἀληθῆ ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ ἐσταυρωμένου Σωτῆρος. Ἡ γνῶσις αὐτῆ ἦτο σωτηρία εἰς αὐτόν, διότι τοῦτο εἶναι ζωὴ αἰώνιος, τὸ νὰ γνωρίζῃ τις τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν αὐτὸς ἐπεμφε. Τὸ εἰς αὐτόν δὲ σωτήριον ἐπεθύμει καὶ ἀπεφάσισε νὰ γνωστοποιήσῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς ἄλλους, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς αὐτούς ὡς εἰς ἐκεῖνον.

Ὁ Παῦλος δὲν ἦτον ἐχθρὸς τῆς μαθησεως, οὔτε φίλος τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθείας. Ἠγάπα μάλιστα ὄλας τὰς ὠφελίμους γνώσεις· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἦτον ἡ κυριωτέρα του φροντίς καὶ ἡ πρωτίστη ἐπιθυμία του νὰ γνωρίσῃ αὐτὸς καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς ἄλλους τὸν Ἰησοῦν Χριστόν ὡς τὸ Φῶς καὶ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ δὲν ἐπραξεν ὀρθῶς; Εὐεργέτης εἶναι ὁ προβλέπων διὰ τὰς σωματικὰς χρεῖας· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη μεγαλήτερος καὶ γενναϊότερος εὐεργέτης ὁ προβλέπων διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῆς ψυχῆς; Τὸ σῶμα ταχέως μετατρέπεται εἰς χοῦν, καὶ γίνεται σκωληκόβρωτον ὑπὸ τοὺς βῶλους τῆς κοιλιάδος· ἀλλ' ἡ ψυχὴ γεννᾶται διὰ τὴν αἰωνιότητα· εἶναι κληρονόμος ἀθανασίας. Χρειάζεται Σωτῆρα, καὶ ὁ Σωτῆρ αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, ὅστις ἀπέθανε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς.

Ὁ Παῦλος δὲν ἐσπούδασε νὰ γνωρίσῃ ἢ νὰ γνωστοποιήσῃ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν ὡς ἥρωα ἢ σοφόν ἢ μόνον ὡς εὐεργέτην, ἀλλ' ὡς σώζοντα ἀπὸ ἀμαρτίας διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ ἰδίου τοῦ αἵματος ὡς λύτρου, ὡς ἐξίλασμοῦ διὰ τὰς ἀνομίας ὄλου τοῦ κόσμου.

Τί ἄραγε ἤθελε, στοχασθῆ Παῦλος, ὁ πρῶτος τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῆς ἐν Χριστιανικῷ τόπῳ ἀνατροφῆς ἀθανάτων ὄντων ἀνευ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐσταυρωμένου; Καὶ τί ἤθελεν εἰπεῖ περὶ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος Χριστιανῶν ἱεροκηρύκων, οἵτινες δὲν ἀποφασίζουσιν, ὡς ἐκεῖνος, νὰ μὴ γνωρίζωσι τίποτε εἰμῆ Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον; Ἄς φρονώμεν ὡς ἐκεῖνος περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.*

Αριθμὸς ἀριθμῆ	Ὄνομα τοῦ τόπου, ὅπου ὑπάρχει ἡ ὄρυκτοπηγή.	Γεῦσις.	Ὅσμη.	Χρῶμα.	Εἰδικὴ Βαρύτης.	Θερμοκρασία.
1.	Ἁγ. Λουκᾶς εἰς Λιβαδίαν.	υπόπικρον.	ἄοσμον.	καθαρόν.	"	ψυχρόν.
2.	Αἰδύψος.	υπόπικρον καὶ ἄλυμυρον.	σχεδὸν ἄοσμον.	καθαρώτατον.	"	35° Ρεωμύρου.
3.	Βονίτσα.	γλυφόν.	"	"	"	θερμόν.
4.	Γύθειον.	ἄλυμυρώτατον καὶ ὑπόπικρον.	"	"	"	ψυχρόν.
5.	Ἐλένη.	ὡς ἄνωθεν.	ἀσθενῆ θειώδη.	"	"	23° Ρ.
6.	Ἐπίδαυρος.	ἄχυμον.	ἄοσμον.	καθαρώτατον.	"	ψυχρόν.
7.	Ἐρμιόνη.	"	"	"	"	ὡσαύτως.
8.	Θερμοπύλαι.	ἄλυμυρὸν ὑπόπικρον.	ἀσθενῶς θειώδη.	"	1,035	52° Ρ.
9.	Θήρα.	ἄλγικόν καὶ ὑπάλμυρον	ἄοσμον.	καθαρόν.	"	17° Ρ.
10.	Αὐτόθι.	ἄλυμυρὸν ὑπόπικρον καὶ στυπτικόν.	ὕδροθειικοῦ ὀξέος.	ὑποπράσινον.	1,036	32° Ρ.
11.	Αὐτόθι.	ἄλυμυρώτατον ὑπόπικρον.	θειώδη δυνατὴν.	διαυγές.	"	27° Ρ.
12.	Ἴερὸν (Τερέλι).	ὀλίγον ἄλυμυρὸν.	ἄοσμον.	ὡς ἄνωθεν.	"	ὑπόθερμον.
13.	Καισαρινή.	ἄχυμον.	ὡς ἄνωθεν.	διαυγέστατον.	1,003	ψυχρότατον.
14.	Καλαυρία.	"	ὡσαύτως.	καθαρώτατον.	1,004	ὡς ἄνωθεν.
15.	Καστανίτσα.	"	"	διαυγές.	"	ὡσαύτως.
16.	Κλεμούσιον.	υπόπικρον καὶ ὑπάλμυρ.	θειώδη ἰσχυράν.	διαυγές κατ' ὀλίγον ὄμιος γαλακτώδες.	"	21°-28° Ρ.
17.	Κύθος.	ἄλυμυρὸν ὑπόπικρον.	ἀσθενῆ θείου.	"	1,020.	32° Ρ.
18.	Αὐτόθι.	ὡς ἄνωθεν.	τοῦ ὑδροθειικοῦ ὀξέος.	καθαρόν.	1,030.	42° Ρ.
19.	Λεβέτσιβα.	μόλις ὑπόπικρον.	θειώδη.	"	"	ψυχρόν.
20.	Λουτράκιον.	ἄλυμυρώτατον.	ὡς ἄνωθεν.	"	"	26° Ρ.
21.	Λουτρόν.	ἄλυμυρὸν.	ὡσαύτως.	καθαρόν.	"	θερμόν.
22.	Μέθενα.	εὐάρεστος κεντητικὴ.	δυνατὴν θειώδη.	διαυγές, καὶ ἐγγεόμενον ἐκλύει πομφόλυγας.	"	18-25° Ρ.
23.	Μήλος.	ἄλυμυρώτατον.	"	"	"	22-26° Ρ.
24.	Αὐτόθι.	δυσάρεστος ἄλυμυρόπικρ.	ἄοσμον.	διαυγές.	"	χλιαρόν.
25.	Αὐτόθι.	"	"	"	"	ψυχρόν.
26.	Αὐτόθι.	στυπτικόν ὑπόπικρον.	θειώδη.	"	"	24-36° Ρ.
27.	Αὐτόθι.	ἄλυμυρώτατον ὑπόπικρον καὶ καυστικόν.	ἀναθυμιᾶ ὑδροθειικόν ὀξύ.	"	"	65° Ρ.
28.	Μουνοχία.	ὀλίγον ἄλυμυρὸν καὶ ὑπόπικρον.	ἄοσμον.	διαυγές.	1,004.	ψυχρόν.
29.	Ναυαρίνος.	γλυφόν.	"	"	"	θερμόν.
30.	Παναγία Χελιδονίου.	ἄχυμον.	πάντη ἄοσμον.	διαυγές.	"	ψυχρόν.
31.	Πάρος.	ἄλυμυρόπικρον.	ἄοσμον.	διαυγέστατον.	"	ὡς ἄνωθεν.
32.	Πατράτσικον.	ἄλυμυρόξυνον.	δυνατὴν ὑδροθειώδη.	πρασινωπόν.	"	30-53° Ρ.
33.	Τήνος.	ψυχρότατον.	ἄοσμον.	διαυγέστατον ἀσθενῶς ἀφρίζον.	"	ψυχρότατον.
34.	Υπάτη.	μόλις ὑπόπικρον.	ὕδροθειικοῦ ἀερίου.	"	"	ψυχρόν.

1. Ἀποσυντίθεται τάχιστα,* καὶ διὰ τῆς ἀποσυνθέσεως ταύτης ἀναθυμιᾶ ὑδροθειικόν ὀξύ, καὶ τούτου ἕνεκα δὲν δύναται νὰ μετακομισθῆ.

2. Εἰς τὸ μέρος ὅπου τὰ ὕδατα ταῦτα ἀναδύουσι σχηματίζεται ὄρυκτώδης ἰλύς, ἣτις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς εἶδος ἐπιθέματος.

8. Αἱ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ὕδατος τούτου σχηματίζουσαι ἀπολιθώσεις, καὶ ἡ ἀποτιθεμένη ὄρυκτώδης ἰλύς, συνισταμένη ἐκ διαφόρων τιτανούχων ἀλάτων, δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ ὡς ἐπίθεμα.

10. Τὸ ὕδωρ τοῦτο ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ καθαρίζῃ τὸν χαλκόν καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ὅπου ἀναδύει σχηματίζονται κεχρωματισμένοι κύκλοι, οἵτινες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τῆν τοῦ ὕδατος τούτου ἀποσύνθεσιν.

12. Αἱ 16, οὐγγίαι ἐμπεριέχουσι μόνον 1,500 στερεῶν οὐσιῶν.

14. Καὶ ἂν μετακομισθῆ, δὲν πάσχει καμίαν ἀλλοίωσιν.

15. Δεκαεξὶ οὐγγίαι ἐκ τοῦ μέρους ξηροῦ ἑξατημισθέντος ὕδατος ἔδωκαν μόνον 1, 1/2 κόκκον ὑπολείμματος.

17. Θερμαινόμενον ἐκδίδει πομφόλυγας ἀνθρακικοῦ ὀξέος, καὶ μετὰ τὴν ἀπόψυξιν ἀποθέτει ὑποστάθμην λευκὴν ὀγκώδη. Τὸ ὑπόλειμμα συνίστατο εἰς 89 κόκκους.

18. Παρῆξε 310, κόκκους ἀλατώδους ὑπολείμματος.

22. Διὰ τῆς μετὰ τοῦ θαλασίου ὕδατος συγκεράσεως ἀποσυντίθεται, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀποτιθεται λειότατον θείον ἕνεκα δὲ τούτου τὸ ὕδωρ γίνεται γαλακτόχρον. Τὸ δὲ θείον καθίζανον σχηματίζει μετὰ τῶν ἄλλων αὐτομάτως ἀποτιθεμένων ἀλατούχων ὕλων θειούχον ἰλὸν, εἰς τὸ βάθος τῆς δεξάμενης.

34. Αποθέτει ὑπόχρον καταβύθισμα διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἀποσυνθέσεως.

Εἰς ἐκάστην τῶν ἀναφερομένων δοκιμασιῶν ἐχρησίμευσαν ἂν 16 οὐγγίαι ὕδατος. Ὡς μέτρον δὲ μονάδος ἐλήφθη εἰς κόκκος.

* Τὸν πίνακα τοῦτον συνέταξε διὰ τὴν Ἀποθήκην ὁ Κύριος Ἰ. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ, Διοικητικὸς Ἰατρός Θήρας, Θεμελιωτῆς τῆς ἐν Κοπεγχάγῃ Βασιλ. Ἐταιρείας τῶν Ἀρχαιολόγων τῆς Ἀρκτου, κλπ. κλπ. Ἐκτός δὲ τῶν ἀνωτέρω περιέχει καὶ τὰ συστατικά τῶν ὑδάτων εἰς 26 στήλας· ἀλλὰ τὰ στενὰ ὄρα τοῦ περιοδικοῦ μας δὲν συγχωροῦσι νὰ καταχωρήσωμεν αὐτὸν ὀλόκληρον.